

НОРМА МАСЛАХАТЧИ

ҲУҚУҚ
СОЛИҚЛАР
БУХГАЛТЕРИЯ

2005 йил июлдан чиқа бошлаган

ҚОНУН ИЖОДКОРЛАРИ НИМАЛАР УСТИДА ИШЛАШМОҚДА

БЮДЖЕТ КОДЕКСИ – ҚОНУНЧИЛИГИМИЗДАГИ ЯНГИЛИК

- БЮДЖЕТ КОДЕКСИ ТАЖРИБА-СИНОВ ЖАРАЁНИ ҚАНДАЙ ЎТАДИ?
- ЯНГИ ҲУЖЖАТНИНГ МАҚСАД-МОҲИЯТИ НИМАДА?

Бу масалалар Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати, Бюджет ва иқтисодий ислохотлар қўмитаси аъзоси (ЎзЛиДеп фракциясининг аъзоси) Насимжон АЛИМОВ томонидан қуйида ёритиб берилади.

ПАРЛАМЕНТ назорати фаолиятининг муҳим йўналиши бу мамлакатни бошқариш, макроиқтисодий ва ижтимоий-иқтисодий ривожланишни тартибга солиш, айниқса иқтисодиёт соҳаларининг ҳамда ҳудудларнинг барқарор ва мувозанатли ривожланишини таъминлашда асосий молиявий ҳужжат бўлган Давлат бюджетини қўриб чиқиш, уни қабул қилиб, ижросини назорат қилишдан иборатдир. Мазкур масала бюджет жараёнининг ўзаро кетма-кетликда боғлиқ бўлган босқичларидан бири ҳисобланиб, унга профессионал нуқтаи назардан ёндашиш учун бюд-

перимент тариқасида 2014-2015 йиллар давомида уни апробация қилиш шарти билан амалга киритиш таклиф этилмоқда. Шу давр мобайнида ҳужжатга зарур ўзгартириш ва қўшимчалар киритилади, 2016 йил 1 январдан бошлаб эса Бюджет кодекси тугалланган қонун ҳужжати сифатида амалга киритилади.

Бюджет кодексини амалга киритишдан қўзланган асосий мақсад амалиётда мавжуд бўлган зиддиятлар ва эскириб қолган меъёрларни бартараф этишга ва бюджет жараёни қатнашчиларининг ваколатларини тизимлаштиришга қаратилгандир. Ушбу Кодекснинг лойиҳаси тараққий этган мамлакатларнинг бу борадаги илғор тажрибасини ҳисобга олган ҳолда ишлаб чиқилган. Лойиҳа Ўзбекистон Республикасининг асосий иккита – «Бюджет тизими тўғрисида»ги ва «Давлат бюджети газна ижроси тўғрисида»ги қонунларнинг деярли барча меъёрларини ҳамда бюджет жараёнининг алоҳида масалаларини тартибга солувчи олтига қонун, Президентимизнинг фармон ва қарорлари, Ҳукумат қарорлари ва идоралараро меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларини ўз ичига қамраб олади.

Амалдаги моддаларни кенгайтириш билан бирга Бюджет кодекси лойиҳасига бюджет жараёни қатнашчиларининг ваколатларини, давлат қарзлари асосларини, бюджет ижросини назорат қилишни ва бюджет қонунчилигини бузганлик учун жавобгарлиқни акс эттирувчи янги моддалар киритилган.

Бундан ташқари, ҳужжат лойиҳасида давлат мақсадли жамғармалари ва бюджет ташкилотларининг бюджетдан ташқари жамғармалари қамраб олинган, бюджет маблағларининг манзиллилик ва мақсадлили хусусияти, бюджет маблағларидан натижавий ва самарали фойдаланиш, ягона газна, масъулият, оммавийлик ва ошкоралик каби қўшимча тамойиллар киритилган ва тушунчалар рўйхати кенгайтирилган.

Бюджетлараро муносабатлар тизими такомиллаштирилиб, қонуний мустаҳкамланмоқда, бюджетдан маблағ олувчилар фаолияти натижалари билан бюджет харажатларини режалаштиришнинг боғлиқлигини таъминлайдиган ўрта муддатли бюджетни режалашти-

риш ва дастурли бюджетлаштириш принципларини амалга киритиш учун шарт-шароитлар яратилмоқда. Яъни, ўрганилган мамлакатларда бюджетни шакллантириш ва тузиш уч йиллик истиқбол учун амалга оширилади. Шу муносабат билан Бюджет кодекси лойиҳасида бюджетни уч йиллик даврга шакллантириш учун пойдевор қўйилган.

Бюджет ижроси қисмида тасдиқланган Давлат бюджети ва давлат мақсадли жамғармалари бюджетларининг тасдиқланган параметрларига ўзгартириш киритиш тартиби соддалаштирилмоқда.

Амалдаги Солиқ кодекси билан биргаликда Бюджет кодексини қабул қилиш давлат молиясининг халқаро стандартларига мос келадиган, бирхиллаштирилган ягона қонунчилик базасини шакллантириш имконини беради.

Кодекс лойиҳасида қўзда тутилган меъёр ва тартибларни амалга ошириш бюджет жараёнининг барча босқичлари ва даражаларида ягона ҳуқуқий меъёрлар ва ёндашувлар қўлланишини таъминлайди ва бюджет жараёни барча қатнашчиларининг ишларини осонлаштиради.

Хусусан, Бюджет кодекси лойиҳасига амалдаги меъёрларни кенгайтириш билан бир қаторда, бюджет жараёни иштирокчиларининг ваколатлари, давлат томонидан маблағ жалб қилиш, бюджет ижроси устидан назорат ва бюджет қонунчилигини бузганлик учун жавобгарлиқни акс эттирувчи янги моддалар киритилган.

Бундан ташқари, лойиҳада давлат мақсадли жамғармалари ва бюджет ташкилотларининг бюджетдан ташқари жамғармалари ҳам қамраб олинган, тушунчалар рўйхати кенгайтирилган ва бюджет маблағларининг манзилли ва мақсадли сарфланиши, бюджет маблағлари сарфланишининг натижавийлиги ва самарадорлиги, газнанин ягоналиги, жавобгарлик, очиқ-ойдинлик (ошкоралик) каби бюджет тизими тамойиллари ҳам киритилмоқда.

Шу билан бирга бюджет жараёни барча иштирокчилари ҳамда турли даражадаги бюджетларнинг ваколатлари чегаралаб қўйилмоқда.

Бюджетлараро муносабатлар тизими такомиллаштирилди, шунингдек бюджетнинг ўрта муддатли режалаштириш механизмини жорий қилиш учун замин яратилди, бюджетдан маблағ олувчилар фаолияти натижалари билан бюджет харажатларини режа-

ҚОНУНЧИЛИКДАГИ ЯНГИЛИКЛАР

ЯНГИ ҲУЖЖАТЛАРНИ ТАҚДИМ ЭТАМИЗ

Тақдим этилаётган, шунингдек сўнгги пайтда қабул қилинган бошқа ҳужжатларнинг тўлиқ матни билан norma.uz сайтида танишиб чиқишингиз мумкин.

ҚИШЛОҚЛАРДА ЯНА 11 000 УЙ ҚУРИЛАДИ

Президентнинг 15.11.2013 йилдаги ПҚ-2068-сон қарори билан Қишлоқ жойларда намунавий лойиҳалар бўйича яқка тартибдаги уй-жойлар қурилишининг 2014 йил Дастури тасдиқланди.

Унда 2014 йилда қишлоқ жойларда намунавий лойиҳалар бўйича «калит билан топшириш» шарти асосида 11 мингта яқка тартибдаги уй-жойлар қуриш, ижтимоий ва бозор инфратузилмаси объектлари қуриш, ташқи муҳандислик тармоқлари ва транспорт коммуникацияларини барпо этиш назарда тутилган.

Уй-жойлар қурилишига Осиё тараққиёт банкининг 100 млн АҚШ доллари миқдоридаги маблағи йўналтирилади.

Қарор билан 2015 йилнинг 1 январига:

«Ўзсаноатмашинпэкс» ДАТК – четдан олиб кириладиган томга ёпиладиган металл тунукалар учун божхона тўловларидан (божхона йиғимларидан ташқари), шунингдек импорт бўйича олиб келинган

ёғоч-тахта, томга ёпиладиган металл тунукаларни ва ёғоч-пайраҳа қириндиларидан тайёрланган плиталарни «Қишлоқ қурилиш инвест» инжиниринг компаниясига сотилганида қўшилган қиймат солиғи тўлашдан;

субпудрат ташкилотлари – яқка тартибдаги уй-жойларни «калит билан топшириш» шарти асосида қуриш доирасида, «Қишлоқ қурилиш инвест» МЧЖ инжиниринг компанияси билан шартномалар тузган пудрат ташкилотлари билан шартнома бўйича улар томонидан бажариладиган ишлар ҳажми қисмида ягона солиқ тўлови тўлашдан;

тасдиқланган рўйхат бўйича қурилиш материалларини ишлаб чиқарувчи корхоналар – барча турдаги солиқлардан, давлатнинг мақсадли жамғармаларига (ягона ижтимоий солиқ бундан мустасно) ҳамда Таълим ва тиббиёт муассасаларини реконструкция қилиш, мукамал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармасига тўланадиган мажбурий ажратмалардан озод этилади.

Қарор билан белгиланишича, мазкур қурилиш материалларидан мақсадсиз фойдаланилган тақдирда, божхона ва солиқ имтиёзлари тақдим этилиши муносабати билан бўшаб қоладиган маблағлар молиявий санкциялар қўлланилган ҳолда Давлат бюджетига ундирилади.

Қарор билан Президентнинг 29.01.2009 йилдаги ПҚ-1051-сон қарорига ўзгартиришлар киритилди, унга мувофиқ янгидан ташкил этилаётган иктисослаштирилган таъмирлаш-қурилиш ташкилотлари ва «Қишлоқ қурилиш инвест» инжиниринг компанияси билан тузилган шартномалар бўйича фойдаланишга тайёр ҳолда топшириш шартлари билан яқка тартибда уй-жой қуриш доирасида улар томонидан амалга ошириладиган ишлар ҳажмлари бўйича пудрат ташкилотлари учун имтиёзлар муддати 2016 йилнинг 1 январига узайтирилди.

Президентнинг «Қишлоқ қурилиш банк» акциядорлик тижорат банкини ташкил этиш тўғрисида»ги қарорига (30.03.2009 йилдаги ПҚ-1083-сон) киритилган ўзгартиришларга кўра 2014 йилга қадар тасдиқланган намунавий лойиҳалар бўйича яқка тартибдаги уй-жойлар қуриш учун жисмоний шахсларга кредит маблағлари 15 йилгача бўлган муддатга ЭКИХнинг 1000 баробарига бўлган миқдорда, 1 йиллик имтиёзли муддат билан, дастлабки 5 йил давомида йиллик 7 фоиз ва қолган 10 йил давомида Марказий банк фойиз ставкасининг 90 фоизидан келиб чиқиб ўртача ҳисобланган йиллик фойиз ставкасида ажратилади.

жет жараёнидаги бошқа иштирокчиларнинг вазифалари ва ваколатлари, бюджет тизими, унинг асосий принциплари ҳақида аниқ маълумотга эга бўлиш керак бўлади.

Бугунги кунда Ўзбекистон Республикасининг «Бюджет тизими тўғрисида»ги, «Давлат бюджетининг газна ижроси тўғрисида»ги ва бошқа қонунлари ҳамда шу соҳага тегишли қатор норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар оқилона бюджет сиёсатини юритишнинг ҳуқуқий асослари ҳисобланади. Бундан ташқари, давлат молиясини бошқариш ҳуқуқий асосларини янада мукамаллаштириш, бюджет сиёсати устуворликларини жой-жойига қўйиш, бюджетдан ажратилган маблағлардан фойдаланиш самарадорлигини ва давлат хизматларини кўрсатиш сифатини ошириш мақсадида 2014 йил 1 январдан бошлаб Ўзбекистон Республикаси Бюджет кодексини (ҳужжатнинг лойиҳаси norma.uz сайтида жойлаштирилган – Таҳририят) экс-

ХИЗМАТНИ ЎТАБ БЎЛГАНГА – ИМТИЁЗЛАР

Ўзбекистон Республикаси Қуrolли Кучлари сафида муддатли хизматни ўтаб бўлган ҳарбий хизматчилар учун қандай имтиёзлар назарда тутилган?

– 2012–2013 ўқув йилидан бошлаб Ўзбекистон Республикаси Қуrolли Кучлари сафида муддатли ҳарбий хизматни ўтаб бўлган, ҳарбий қисмлар қўмондонлигининг тегишли тавсияномаларига эга бўлган фуқаролар барча йўналишлар ва мутахассисликлар бўйича бакалаврлар тайёрлашда республиканинг барча олий таълим муассасаларига киришда тўплаш мумкин бўлган максимал балларнинг 27% миқдорида қўшимча балл шаклидаги имтиёзга эга бўлдилар.

Ҳарбий қисмлар қўмондонлигининг тавсияномалари улар берилган санадан бошлаб 3 йил мобайнида амал қилади (*Президентнинг 31.05.2012 йилдаги ПҚ-1765-сон қарори 1-бандининг учинчи хат-боши*). Уни Муддатли ҳарбий

хизматни ўтаётган ҳарбий хизматчиларга Ўзбекистон Республикаси олий таълим муассасаларига ўқишга кириш учун тавсияномалар бериш тартиби тўғрисидаги низомга¹ мувофиқ олиш мумкин. Улар ҳарбий қисм қўмондонининг хизмат даврида ҳарбий хизматчининг ҳарбий интизоми, жанговар ва маънавий-маърифий тайёргарлиги натижалари ҳамда ҳарбий хизматчиларни жанговар ва маънавий-маърифий тайёрлаш дастурлари бўйича тест синовларининг яқунлари натижаларини ҳисобга олган ҳолда бевосита қўмондонларнинг тақдимномаси ва муддатли хизмат ҳарбий хизматчилари умумий йиғилишининг қарорига асосан берилади. Тавсиялар бланкалари қатъий ҳисобот ҳужжатлари ҳисобланади, ҳисобга олиш серияси,

рақами ва ҳимояланиш даражасига эга ҳамда «Давлат белгиси» давлат ишлаб чиқариш бирлашмасида тасдиқланган шакл бўйича тайёрланади.

Бундан ташқари, Қуrolли Кучлар сафида муддатли ҳарбий хизматни ўтаб бўлган, аммо имтиёзлар бўйича белгиланган қўшимча балларни ҳисобга олган ҳолда танловдан ўта олмаган абитуриентлар республикадаги бошқа олий ўқув юр்தларига қабул қилиш тўғрисидаги аризаларни тест синовлари тугагандан кейин 10 кун мобайнида беришлари мумкин. Шундан сўнг улар тасдиқланган умумий қабул квотаси доирасида, имтиёзлар бўйича белгиланган қўшимча баллни ҳисобга олган ҳолда, фанлар бўйича топширилган тест синовлари фанлар тўплами (блоки) ва абитуриент томонидан тўпланган балларга мувофиқ танлаган бошқа олий ўқув юр்தларига қабул қилинишлари мумкин (*Президентнинг 31.05.2012 йилдаги ПҚ-1765-сон қарори 1-бандининг тўртинчи ва бешинчи хат-боши*); *Ўзбекистон Республикаси Қуrolли Кучлари сафида муддатли ҳарбий хизматни ўтаб бўлган фуқароларни олий таълим муассасаларига қабул қилиш тартиби тўғрисида* низом²).

Римма СОЛОДОВНИКОВА,
эксперт-юристимиз.

БЮДЖЕТ КОДЕКСИ – ҚОНУНЧИЛИГИМИЗДАГИ ЯНГИЛИК

лаштиришнинг боғланишини таъминловчи дастурий бюджетлаштириш элементлари киритилди.

Бюджет ижроси қисмида Давлат бюджети ва давлат мақсадли жамғармалари бюджетлари тасдиқланган параметрларига ўзгартириш киритиш тартиби соддалаштирилди.

Бюджет кодекси лойиҳасида:

молиявий ҳисоботларнинг халқаро стандартларига мувофиқ давлат секторида бухгалтерия ҳисоби стандартларини жорий қилиш;

расмий сайтда бюджетлар параметрлари ҳамда Давлат бюджети ва давлат мақсадли жамғармалари ижроси тўғрисидаги маълумотларни чоп этиш;

бюджет ташкилотларида текширишлар даврийлиги ва муддатларига чеклов киритишни назарда тутувчи меъёрлар ва қоидаларни тизимлаштириш кўзда тутилган.

Умуман олганда, қабул қилинаётган Бюджет кодекси амалдаги Солиқ кодекси билан биргаликда ягона унификациялаштирилган, халқаро стандартларга жавоб берадиган, давлат молияси қонунчилиги базасини шакллантириш имконини берадиган ҳужжат бўлиши кутилмоқда.

Қонун лойиҳаси бугунги кунда кенг омма муҳокамасига қўйилганлиги муносабати билан мутахассислардан уни янада мукамаллаштиришда ўз таклифлари билан фаол иштирок этишларини кутиб қоламиз.

Маъруф УСМОНОВ тайёрлади.

ЭЪЛОН

«НОРМА дўстлари»

Дикқат! Акция давом этади!!!

Обуначиларимиз «НОРМА дўстлари» акциясининг бонусларига муносиб баҳо бердилар.

«НОРМА» газеталари бирлашган таҳририяти» МЧЖ

акцияда иштирок этишни хоҳловчиларнинг кўп сонли мурожаатларига жавобан унинг амал қилиш муддатини **УЗАЙТИРАДИ.**

«НОРМА дўстлари» «СБХ» + «Норма маслаҳатчи» ва (ёки) «НТВ» + «Норма» + «top» газеталари комплексларининг амалдаги обуначилари, «НОРМА» дастурий маҳсулотларидан фойдаланувчилар, шунингдек барча хоҳловчиларни – даврий нашрларимизнинг ташаббускор ўқувчиларини акцияда иштирок этишга **таклиф этадилар.**

● 2014 йилга «СБХ» + «Норма маслаҳатчи» ва (ёки) «НТВ» + «Норма» + «top» газеталари йиллик комплектига обуначи сифатида бир нафар ёки ундан ортиқ дўстларини олиб келган акция иштирокчиси 2013–2014 ўқув йилида **семинарларимизда қўшимча равишда (олиб келган обуначилар сонига тенг) бепул қатнашиш ҳуқуқини олади.**

● Бундан ташқари, у «НОРМА» профессионал ривожланиш марказида 2014 йилда «Бухгалтерия ҳисоби асослари» курси дастури бўйича бепул ўқиш ҳуқуқини берувчи сертификатга ҳам эга бўлади.

● 2014 йилга «СБХ» + «Норма маслаҳатчи» ва (ёки) «НТВ» + «Норма» + «top» газеталари йиллик комплектига обуна бўлган дўстлар сирасига мазкур акциянинг махсус рўйхат рақамлари бўлган шартномалар бўйича белгиланган муддатда обунани расмийлаштирган ва ҳақини тўлаган обуначиларгина киради.

Маълумот олиш учун обуна бўлими телефонлари: (8-371) 200-00-30, 244-44-29, 244-89-17, 244-18-99.

БЕВОСИТА МУЛОҚОТ

уяли телефондан +99871
стационар телефондан 8371

200-00-59

Солиқ солиш
ва бухгалтерия
масалалари

юзасидан
саволларингизга
телефон орқали
жавоб берамиз.

Соат

10.00 дан 12.00 гача

Хизматлар бепул

МДҲ ВА БОЛТИҚБҲҲИ МАМЛАКАТЛАРИ ВАЛЮТАЛАРИНИНГ АҚШ ДОЛЛАРИ, ЕВРО ВА РОССИЯ РУБЛИГА НИСБАТАН КУРСЛАРИ

Мамлакат	Сана	АҚШ доллари		Евро		Россия рубли	
		бирлиги	курси	бирлиги	курси	бирлиги	курси
Озарбайжон	2.12.2013	1	0,7844	1	1,0670	1	0,0237
Арманистон	29.11.2013	1	403,91	1	549,68	1	12,18
Беларусь	3.12.2013	1	9350,00	1	12720,00	1	282,00
Грузия	2.12.2013	1	1,6920	1	2,3020	100	5,0977
Қозогистон	2.12.2013	1	153,68	1	209,16	1	4,63
Қирғизистон	3.12.2013	1	48,9619	1	66,5245	1	1,4771
Латвия	2.12.2013	1	0,516000	1	0,702804	1	0,015600
Литва	2.12.2013	1	2,5369	1	3,4528	1	0,076476
Молдова	2.12.2013	1	13,1225	1	17,8591	1	0,3958
Россия	30.11.2013	1	33,1916	1	45,1870	–	–
Тожикистон	2.12.2013	1	4,7747	1	6,5158	1	0,1487
Украина	2.12.2013	100	799,3000	100	1087,9272	10	2,4081
Эстония	31.12.2010	1	11,7107	1	15,6466	1	0,383246

Марказий (миллий) банкларнинг расмий сайтлари маълумотлари асосида.

ХОРИЖИЙ ВАЛЮТАЛАРНИНГ СЎМГА НИСБАТАН ҚҲЙМАТИ

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки 2013 йил 3 декабрдан бошлаб валюта операциялари бўйича бухгалтерия ҳисоби, статистик ва бошқа ҳисоботларни юритиш, шунингдек, божхона ва бошқа мажбурий тўловлари учун хорижий валюталарнинг сўмга нисбатан қуйидаги қийматини белгилади:*)

1 Австралия доллари	2006,99	1 Польша злотийси	710,86
1 Англия фунт стерлинги	3602,79	1 СДР	3368,48
1 Дания кронаси	400,22	1 Туркия лираси	1087,77
1 БАА дирҳами	597,39	1 Швейцария франки	2425,28
1 АҚШ доллари	2194,15	1 ЕВРО	2971,71
1 Миср фунти	318,58	10 Жанубий Корея вони	20,74
1 Исландия кронаси	18,42	10 Япония иенаси	214,40
1 Канада доллари	2066,44	1 Россия рубли	66,11
1 Хитой юани	360,14	1 Украина гривнаси	274,51
1 Малайзия ринггити	681,10		

*) Валюта қийматини белгилаш чоғида Ўзбекистон Республикаси Марказий банки мазкур валюталарни ушбу қийматда сотиш ёки сотиб олиш мажбуриятини олмаган.

УШБУ
СОНДА

- ҚОНУН ИЖОДКОРЛАРИ НИМАЛАР УСТИДА ИШЛАШМОҚДА
- Бюджет кодекси – қонунчилигимиздаги янгилик **1-2-бетлар**
- ҚОНУНЧИЛИКДАГИ ЯНГИЛИКЛАР
- Янги ҳужжатларни тақдим этамиз **1, 4-5-бетлар**
- ШУ СОНГА САВОЛ

- Хизматни ўтаб бўлганга – имтиёзлар
- Валюталар курси **2-бет**
- 8 ДЕКАБРЬ – КОНСТИТУЦИЯ КУНИ
- Тинглаб муносабат билдириш лозим
- Замин соҳиби **3-бет**
- Миллий анъаналар асосида
- ХҲЖАЛИК ХҲҚҲҚИ
- Дебиторлик қарзи ўтказиб юборилма- **5-бет**

- ШАХСИЙ МАНФААТЛАР
- Шаҳар атрофида квартира сотиб оли- шим мумкинми?
- Синглимга совға қилишим мумкинми? **6-бет**
- БИЗНИНГ МАСЛАҲАТЛАР
- Номоддий актив чиқиқ кетса... **6-бет**

- КАДРЛАР БЎЛИМИ
- «Хоҳлайман» ва «розиман» ўртасида
- Нусхалари кифоя қилади
- Ишдан ўзим бўшайман **7-бет**
- КРИМИНАЛИСТ ЭКСПЕРТ ЁН ДАФ- ТАРИДАН
- Қабристон ўғрилари... потеряя билети фoш этди **8-бет**

Мамлакатда фуқаролик жамиятини шакллантиришнинг кўп босқичли жараёни маҳаллий ҳокимият органларининг аҳоли билан алоқалари ҳамда фаол мулоқоти кенгайтирилишини назарда тутди, улар ҳудудий тузилмалардаги ижтимоий-иқтисодий вазиятга ижобий таъсир кўрсатиши ва турмуш сифатини ошириши керак. Икки тарафлама алоқанинг анъанавий каналлари орасида аёввалгидек фуқароларнинг шаҳар маъмуриятига мурожаатлари талабгирлигича қолмоқда. Жорий йилнинг 10 ойи ичида Навоий шаҳри ҳокими 92 та ариза олди. Мурожаатларнинг қарийб ярмида ер участкаларини ажратиш ва уй-жой муаммоларини ҳал этишда ёрдам бериш илтимос қилинган. Хатларнинг қарийб бешдан бир қисмида моддий ёрдам кўрсатиш сўралган. Аризаларнинг 15 фоизидан кўпроғи ихтилофли вазиятларни ҳал қилишда ёрдам бериш масалалари билан боғлиқ. Қолганлари – давлат ҳокимияти органлари иши тўғрисида таклиф ва фикрлар, тадбиркорлик ҳамжамияти вакилларининг мурожаатларини ташкил этади.

ТИНГЛАБ МУНОСАБАТ БИЛДИРИШ ЛОЗИМ

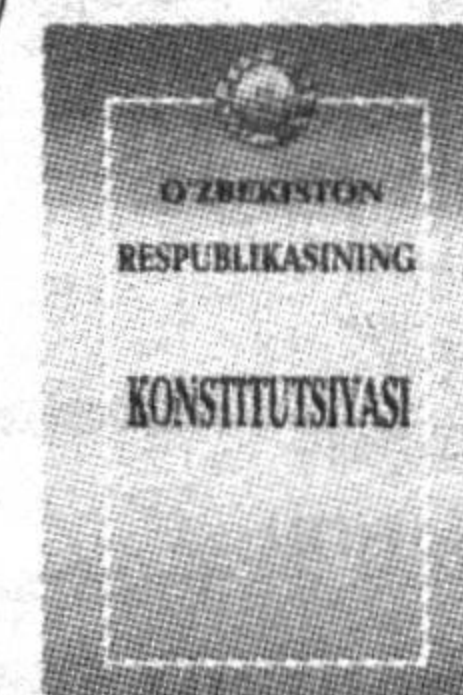
Бундан ташқари, фуқароларнинг ариза ва мурожаатларини шаҳар маъмурияти раҳбарининг ўринбосарлари оладилар. Ҳокимнинг иқтисодий блок масалаларига мутасаддилик қиладиган биринчи ўринбосари йил бошидан бери 89 та мурожаат, иккинчи ўринбосари эса 43 та ариза қабул қилди, ҳоким ўринбосари ва шаҳар хотин-қизлар кенгаши раиси 34 та таклифни кўриб чиқиб, уларни ҳал этишда ёрдам беришди.

Фуқароларнинг оғзаки мурожаатлари ҳам эътиборсиз қолмаяпти. Вилоят марказида яшовчи Галина Баранова ногиронлиги ва соғлиғи заифлиги сабабли ҳокимликка кўнғироқ қилиб, унга

8 минг сўмни қайтаришда ёрдам беришни илтимос қилди. Маълум бўлишича, савдо мажмуасида у кир ювувчи восита харид қилган, у аслида бўялган – суюқ совун аралаштирилган сув бўлиб чиққан. Солиқ инспекцияси ходимлари ва истеъмолчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш жамиятининг фаоллари контрафакт сотувчисини топишди. Алданган харидорга пулини қайтаришди, қалбаки маҳсулот сотувдан олиб қўйилди, сотувчи эса маъмурий жавобгарликка тортилди.

Шаҳар раҳбариятининг аҳоли билан учрашувлари ижобий натижа берапти. Вилоят марказида 30 та маҳалла кўмитаси ишляпти. Бир йил мобайни-

да ҳар бир маҳалла аҳолиси шаҳар раҳбарияти билан бевосита мулоқотда бўлиш, ўз истаклари ва шикоятларини билдириш имкониятига эгадир. Ушбу учрашувларда ҳоким, унинг ўринбосарлари ва шаҳар маъмурияти етакчи мутахассисларидан ташқари шаҳар ИИБ бошлиғи ва шаҳар прокурори иштирок этади. Бундай мулоқот шакли ҳокимликка фуқароларнинг мурожаатларига тезкор муносабат билдириш, кўтарилган масалалар бўйича жойнинг ўзида қарор қабул қилиш, шаҳар қандай яшаётганлиги, навоийликларни қандай масалалар ташвишлантираётганлигини би-лиш имконини беради.

Ҳар бир шахс бевосита ўзи ва бошқалар билан биргаликда ваколатли давлат органлари, муассасаларига ёки халқ вакилларига ариза, таклиф ва шикоятлар билан мурожаат қилиш ҳуқуқига эга.

Аризалар, таклифлар ва шикоятлар қонунда белгиланган тартибда ва муддатларда кўриб чиқилиши шарт.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 35-моддаси.

Мулоқотнинг интерактив шакллари ҳам тез ривожланыпти. Республика qos.uz портали ва ўзимизнинг минтақавий [Navoi.uz](http://navoi.uz) сайти мавжуд. Электрон мурожаатлар шуниси билан яхшики, ҳатто аризаачи айна кимга мурожаат қилиш кераклигини билмасда-да, улар ҳар доим эгасига бориб этади.

Чунончи, ёзда биз анчагина ғайриоддий хат олдик. Унда Россиянинг Ульяновск шаҳрида яшовчи раҳмдил аёл қайғули воқеани хикоя қилган. Маҳаллий темир йўл вокзалида икки ойдан бери пул топиш учун келган ўзбекистонлик киши яшаётган, у қурилишда ишлаб оғир жароҳат олган экан. Иш берувчилар у билан ортиқча пачақилашиб ўтирмай, меҳнатига ҳақ тўламасдан кўчага ҳайдашган. Унинг эса Навоийда фарзандла-

ри бор экан, эҳтимол улар оталарининг забун ҳолидан беҳабар бўлишса керак. Аёл уларни топиш ва отанинг ватанига қайтишида ёрдам беришни сўраган. Ҳокимлик гастарбайтернинг ўғилларини топибгина қолмай, уларга оталарини олиб келиш, тиббий муассасаларимизда даволашда ҳам ёрдам берди.

Мамлакат фуқароларининг давлат ҳокимияти органларига мурожаат қилишга доир конституциявий ҳуқуқи 2002 йилда қабул қилинган «Фуқароларнинг мурожаатлари тўғрисида»ги Қонун билан мустаҳкамланган. У кишининг тегишли тарзда тузилган ҳар қандай аризаси эътиборсиз қолмаслигини кафолатлайди.

Алибек ҲАЙИТОВ,
Навоий шаҳри ҳокимлигининг ариза ва шикоятларни қабул қилиш бўлими мудири.

Ҳар бир шахс мулкдор бўлишга ҳақли. Банкка қўйилган омонатлар сир тутилиши ва мерос ҳуқуқи қонун билан кафолатланади. Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 36-моддаси.

ЗАМИН СОҲИБИ

«Фермер хўжалиги тўғрисида»ги Қонун миришкор ва юқори малакали қишлоқ хўжалиги ходимларига 50 йиллик узоқ муддатли ижарага текинга ер олиш (уни мерос қилиб қолдириш ҳуқуқи билан), зарур техникани мулк қилиб олиш имкониятини берди. Фермер хўжаликлари ҳозирда дон, пахта, сабзавот, мева, полиз маҳсулотларини етиштиряптилар, сут ва гўшт билан истеъмол бозорига чиқяптилар. Уларнинг кўпчилиги кичик корхоналар бунёд этиб, мева-сабзавот ва чорвачилик маҳсулотларини қайта ишлашни йўлга қўйдилар. Замонавий мини-технологиялар қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқарувчиларимиз олдида қўшилган қиймат ҳалқаси орқали фойда олиш бўйича бир талай имкониятларни очиб берди.

Диёрбек Сулаймоновнинг фермер хўжалиги муваффақиятли бизнес юритишга мисол бўла олади. Тугаётган йилда у суғориладиган 37 гектар ерда кузги бугдой етиштирди, 30 гектар ер эса ғўза билан банд. Фермерларни ҳосил қувонтирди. Улар элеваторга 180 тонна – шартнома мажбуриятларидагидан 20 тонна кўп тўқ мағизли дон жўнатишди. Бундан ташқари, бошоқли экинлар ҳосилининг учдан бир қисмидан кўпроғи хўжалик тасарруфида қолди. Тайёрлаш пунктига 156 тонна пахта топширилди, бу эса давлат буюртмаси бўйича мажбуриятлардагидан 36 тонна кўпдир.

Фермер хўжалигининг раҳбари Садриддин. Холмуродовни деҳқон бўлиб туғилган дейиш мумкин. Унинг онаси қарийб ўн йил пахтачилик бригадасига раҳбарлик қилган, отаси эса 12 йилдан ортиқ механизатор бўлиб ишлаган. Унинг бугунги муваффақиятлари негизда, фермернинг ўзи айтганидек, Тошкент гидромелиорация техникумида олинган билимлар, хўжаликнинг тупроққа ишлов берувчи техника билан таъминланганлиги этади.

Аслини олганда фермер хўжалиги оилавий бизнес ҳисобланади. Айрим ишлаб чиқариш йўналишларини Садриддиннинг уч нафар туғилган ака-укаси бошқараётганлигини айтиш кифоя. Дала ва чорвачилик фермаларида меҳнат қилаётганларнинг ҳаммаси унинг қариндошларидир.

Муайян фермер хўжалигининг муваффақиятли ривожланиётган модели кредит муассасалари маъқулладилар, улар қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқарувчиларининг режаларини биргаликда молиялашга розилик бердилар.

Сўндириш муддати беш йилдан етти йилга мўлжалланган, йилга гаровсиз уч фоиз қўшиб тўланадиган имтиёзли банк кредитлари хўжаликка асосий фондларни янгилаш, етиштирилаётган экинларнинг майдонларини кенгайтириш, янги бизнес очиш имконини берди. Ссуда капиталига иккита универсал чопиқ ва транспорт трактори харид қилинди, яна 20 гектар суғорма ер ижарага олинди, наслдор қорамоллар сотиб олинди, замонавий чорвачилик комплекси қуриляпти, асаричилик «килми» ўзлаштириляпти.

Бизнинг МЧЖ шаклидаги янги тузилманинг пайдо бўлиши бизнеснинг кенгайиб бораётганлигидан дарақдир. У қишлоқ хўжалиги маҳсулотини қайта ишлаш билан банд бўлган бўлинмаларни қайта ишланган маҳсулотларни сотиш ва логистика, амалий ҳамкорлик қилиш учун янги шерикларни излаш мақсади йўлида бирлаштирди.

Ишлари муваффақиятли бораётган фермер ва тадбиркор С.Холмуродов юртдошларига ёрдам қўлини чўзаётганлигини алоҳида таъкидлаш ўринлидир. Фермерлик, қайта ишлаш-савдо корхонамиз бўлинмаларида 83 нафар ҳамқиллоғимиз учун иш топилди. Ўзининг кадрдон «Қизил ой» маҳалласида Садриддин икки километр автомобиль йўллари, бир ярим километр водопровод тармоғини реконструкция қилиш ва тиклашга маблағ ажратди. Корхоналаримиз уч нафар кам таъминланган оилани оталиғига олган, уларга мунтазам равишда моддий ёрдам кўрсатиб келади.

Азим ОРТИҚОВ,
«Альфа-Омега» МЧЖ директорининг ўринбосари.
Бухоро вилоятининг Жондор тумани.

МИЛЛИЙ АНЪАНАЛАР АСОСИДА

Оилани мустаҳкамлаш, оналик ва болаликни муҳофаза қилиш – Зарафшон хотин-қизлар кўмитаси фаолиятининг асосий вазифаларидир. Уларни ҳал эта борарканмиз, биз соғлиқни сақлаш, ФХДЭ органлари бўлинмалари, маҳалла кўмиталари, «Камолот» ёшлар ҳаракати фаоллари ва бошқа жамоат ташкилотлари билан яқиндан ҳамкорлик қиламиз. Натижада эр-хотинларнинг ажралиш жараёнларини пасайтиришга доир барқарор тамойил кўзга ташланыпти, бу эса оилавий ришталарнинг мустаҳкамланаётганлигидан далолат беради. Мустаҳкам оилавий иттифоқларга қўлдошевлар, Шукуровлар, Шавқибоевларнинг оилалари мисол бўла олади, улар «Энг намунали оила» унвони учун шаҳар танлови якунлари бўйича энг яхши оилалар деб топилди.

«Мустаҳкам оила йили» давлат дастурида асос солинган узоқ муддатли ташаббусларни амалга ошириш доирасида Ватан ҳимоячиларининг оилалари алоҳида эътибор марказида турибди. Шаҳар хотин-қизлар кўмитаси маънавиятни тарғиб қилиш бўлими билан ҳамкорликда «Энг намунали ҳарбий хизматчилар оиласи» танловини ўтказди, унда Ўрозбоевлар оиласи ғолибликни қўлга киритди. «Энг намунали ҳарбий хизматчи аёл» номинациясида эса ҳарбий хизмат назоратчиси, ҳарбий хизматчи оиласининг вакили Зебинисо Шерқобилова ғолиб чиқди. У нафақат ўзининг профессионал кўникмаларини, балки рўзгор юритиш маҳорати, шоиралик ва ижодий қобилиятларини ҳам намойиш этди.

Ёшлар оиласидаги маънавий муҳит кўп жиҳатдан эр-хотиннинг берадиган тарбия-

Оила жамиятнинг асосий бўғинидир ҳамда жамият ва давлат муҳофазасида бўлиш ҳуқуқига эга.

Никоҳ томонларнинг ихтиёрий розилиги ва тенг ҳуқуқлилигига асосланади. Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 63-моддаси.

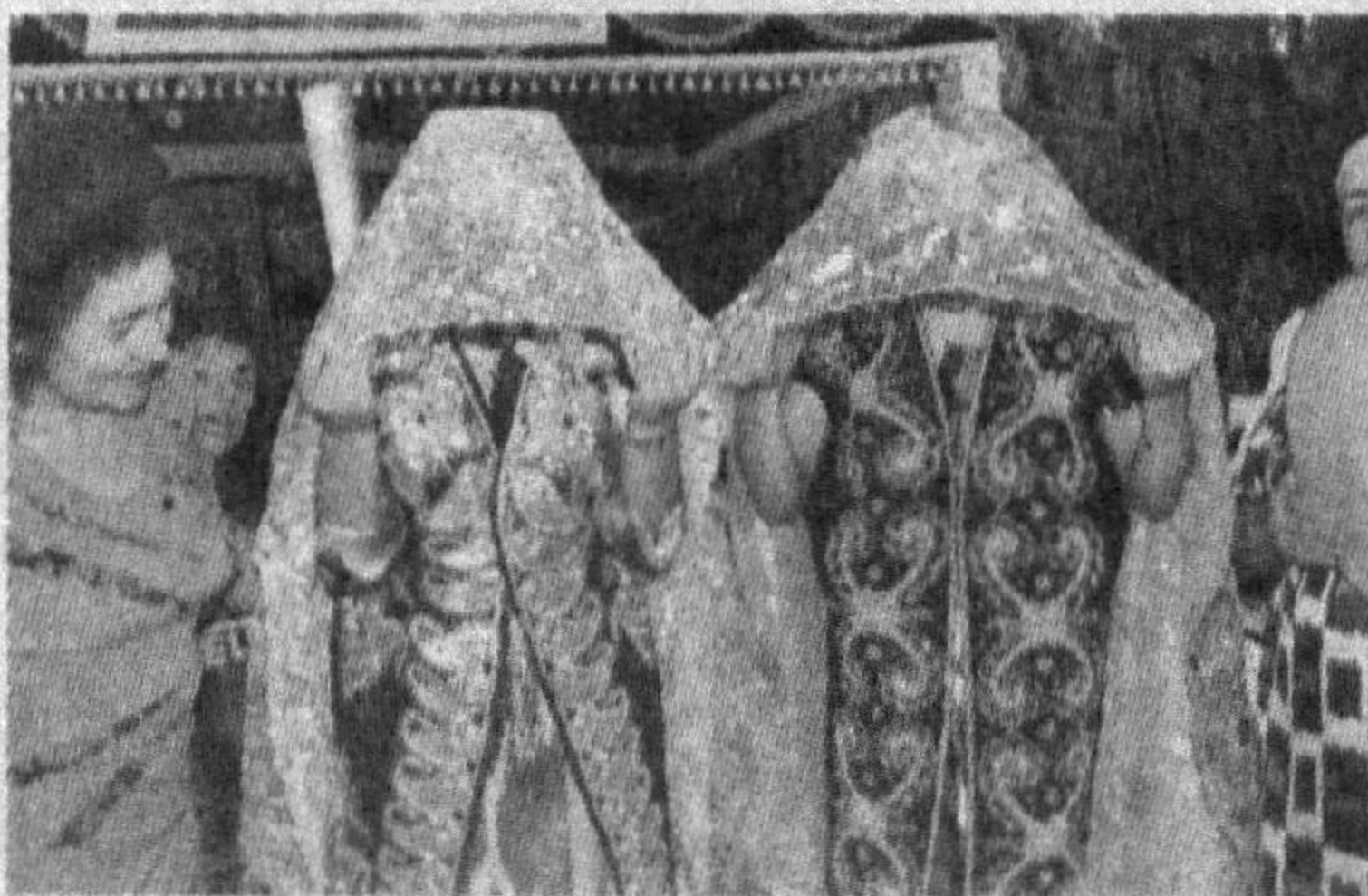
сига, уларнинг мустақил ҳаётга тайёрлиги, ўз муносабатларини муҳаббат, ҳурмат-эҳтиром ва бир-бирларини тушуниш асосига қура олишларига боғлиқдир. Бу ҳақда биз шаҳардаги ўқув муассасаларидаги учрашувларда гапирармиз. Сухбатдош қизлар эътиборини оила ўчоғининг бўлғуси соҳибаси нафақат яхши бека, ғамхўр она бўлиши, балки профессионал соҳада ҳам муваффақиятга эришиши шарт эканлигига қаратамиз. Зарафшон тиббий коллежи ўқувчиси Гулёра Сайфуллаева ушбу сабоқларни яхши ўзлаштириб, «Қизлар мустақил ҳаёт бўсағасида» виллоят танловида иккинчи ўринни эгаллади.

Маълумки, Шарқда мустаҳкам оила маҳалла ҳаётининг маънавий-ахлоқий мазмунини белгилайдиган асосий омиллардан биридир. Шу сабабли маҳалла кўмиталари маслаҳатчиларининг мажбуриятлари доирасига ёш оилаларни тарбиялаш ва мустаҳкамлаш, улардаги номақбул ва салбий ҳолатларнинг олдини олиш билан боғлиқ барча масалалар киради. «Баҳор» маҳалласи фуқаролар йиғини раиси, республика танловининг жюри томонидан «Фуқаролар йиғинларининг диний маърифат ва маънавий-ахлоқий маърифат масалалари бўйича энг намунали маслаҳатчиси» деб эътироф этилган Холида Эргашева ана шу вазифаларни яхши удалаяпти.

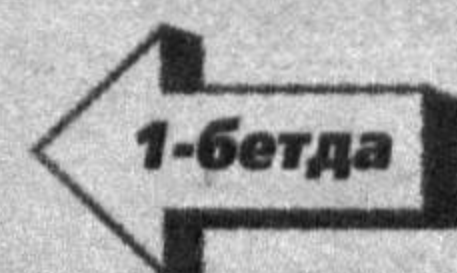
Ушбу муваффақият шахримизда фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органларининг иш даражасини объектив тарзда акс эттиради. Халқимизга хос бўлган энг яхши оилавий анъаналар «Тинчлик» маҳалласи фуқаролар йиғини маслаҳатчиси Зулфия Маҳмудованинг оиласида авайлаб-асраб келинмоқда, унинг оиласи ўтган йилги кўрик якунларига кўра «Энг яхши ёш оила» деб эътироф этилган.

Биз Конституциямиз – суверен Ўзбекистоннинг Асосий қонуни қабул қилинганлигини нишонлаяпмиз. У миллий анъаналар ва удумларни тиклаш ҳамда мустаҳкамлаш, Ўзбекистон ёшларининг ҳозирги авлодини маънавий-ахлоқий тарбиялашда оиланинг аҳамиятини ошириш учун пойдевор бўлди.

Зулхумор ЖҲРАЕВА,
Зарафшон шаҳар ҳокимининг ўринбосари, шаҳар хотин-қизлар кўмитаси раиси.

ЯНГИ ҲУЖЖАТЛАРНИ

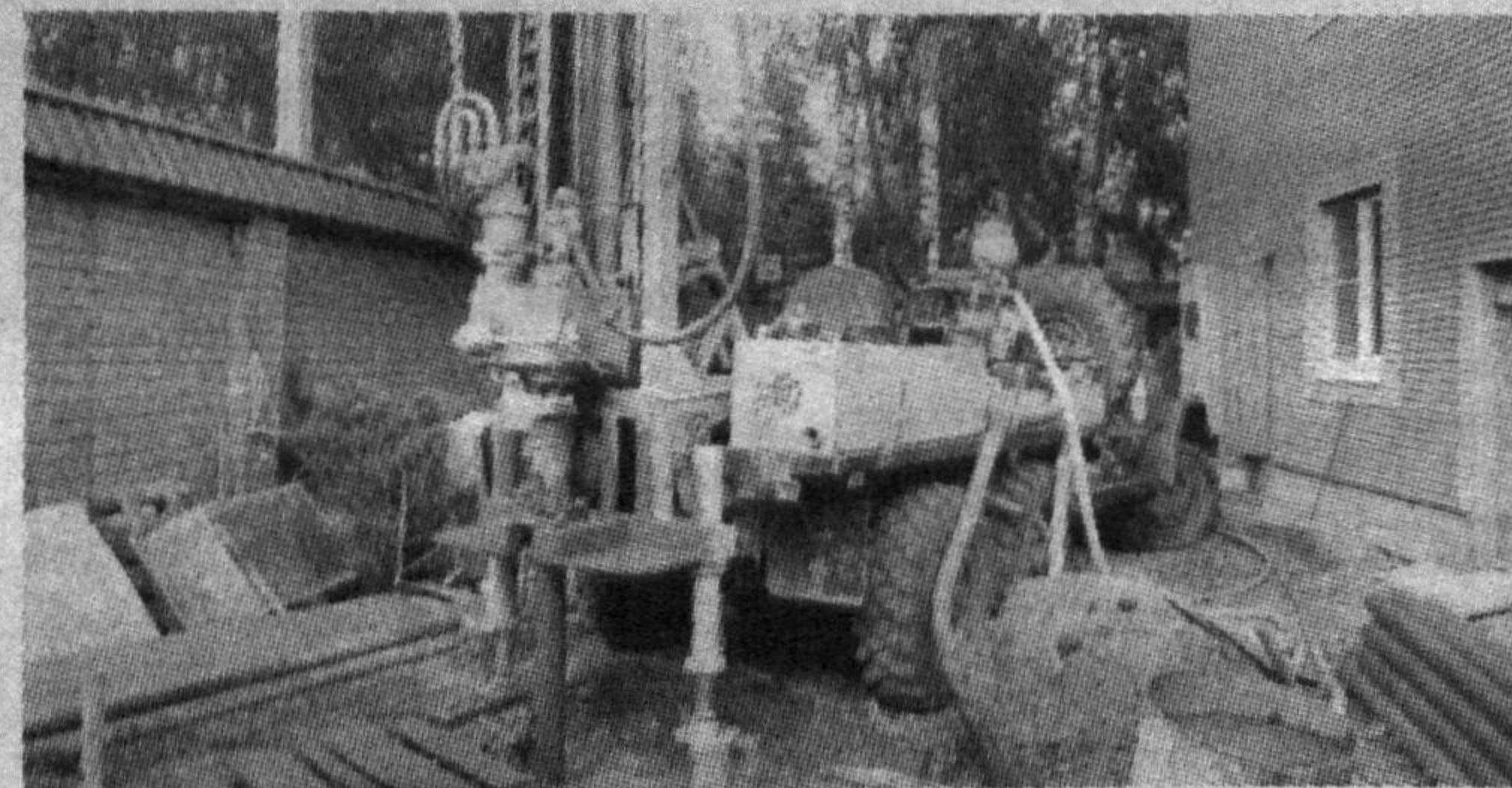
ҚУДУҚЛАР ВА КОЛЛЕКТОРЛАР ТАЪМИРЛАНАДИ

Вазирлар Маҳкамасининг 8.11.2013 йилдаги «Республика шаҳарларида ва туман марказларида коммунал дренаж тизими ишларини яхшилашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги 304-сон қарори билан 2014–2017 йилларда шаҳарлар ва туманлар ободонлаштириш бошқармаларининг дренаж қудуқлари ва коллекторларини мукаммал таъмирлаш дастурлари ҳамда Шаҳарлар ва туманлар ободонлаштириш бошқармалари томонидан хизмат кўрсатиладиган ҳудудларда дренаж қудуқлари қуриш дастури тасдиқланди. Молия вазирлигига Давлат бюджети параметрларини шакллантиришда 2014 йилдан бошлаб ушбу дастурларни бажаришга зарур маблағларни назарда тутиш топширилди.

Тегишли шаҳарлар ва туманларнинг ободонлаштириш бошқармалари – коммунал дренаж хўжалиги объектларини мукаммал таъмирлаш бўйича,

Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари ҳузуридаги Ягона буюртмачи хизматининг инжиниринг компаниялари – дренаж қудуқлари қуриш бўйича буюртмачилар этиб белгиланди.

Дренаж қудуқлари ва коллекторларини қуриш ҳамда мукаммал таъмирлаш дастурлари амалга оширилишини мувофиқлаштириш ва назорат қилиш бўйича Идоралараро комиссия тузилади. Унинг вазифалари сирасига қуриладиган ва мукаммал таъмирланаётган коммунал дренаж хўжалиги объектларининг лойиҳа-смета ҳужжатларини ишлаб чиқишда ер ости сувлари ҳолатининг текширилишини ҳамда аҳоли пунктларининг сув босадиган ҳудудлари зоналаштирилишини таъминлаш; қуриш ва таъмирлаш сифатида риоя этилишини ҳамда ушбу мақсадларга ажратилаётган маблағлардан мақсадли фойдаланилишини назорат қилиш; объектларнинг белгиланган муддатларда, ўз вақтида фойдаланишга топширилиши бўйича зарур чора-тадбирлар қўрилиши киритилди.

УСТЮРТДА ГАЗ-КИМЁ КОМПЛЕКСИ ҚУРИЛИШИ БЎЙИЧА ҚЎШИМЧА ЧОРА-ТАДБИРЛАР

Вазирлар Маҳкамасининг 11.11.2013 йилдаги 305-сон қарори билан «Сурғил кони базасида конни ободонлаштириш билан бирга Устюрт ГМК қурилиши» инвестиция лойиҳасини ўз вақтида амалга оширишни таъминлаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар белгиланди.

Президентнинг 24.06.2013 йилдаги ПҚ-1987-сон қарори билан тасдиқланган мазкур лойиҳа ушбу қарорга мувофиқ техник-иқтисодий асосланади. Ҳукумат томонидан назарда тутилган қўшимча чора-тадбирлар лойиҳанинг ўзига хос хусусиятлари билан асосланади. Чунончи, хорижий пудратчилар томонидан қурилиш, технологик жиҳозлаш, санаят ва ёнғин хавфсизлиги соҳасида халқаро амалиётда қўлланилаётган стандартлардан фойдаланиш таклифи киритилди. Қурилиш майдончасига оғир ўлчамдаги ва йирик ҳажмли жиҳозларни махсус транспортда етказиб бериш, хорижий мутахассисларни вақтинчалик яшаш учун мўлжалланган мажмуаларга жойлаштириш назарда тутилган.

Қарор билан Устюрт ГМК учун халқаро стандартларни қўллаш; оғир ўлчамдаги ва йирик ҳажмли юкларни транспортда келтирилиши мувофиқлаштириш тўғрисидаги қарорларни қабул қилиш ва мувофиқлаштириш масалалари бўйича ишчи гуруҳларнинг таркиби тасдиқланди.

2013–2016 йилларда Устюрт ГМК учун кадрларни тайёрлаш бўйича чора-тадбирлар режасида Устюрт ГМКда ишлайдиган муҳандис-техник ходимларни ва ўрта бўйин техник ходимларини танлаш бўйича доимий фаолият юритувчи комиссия тузиш назарда тутилган.

Қарор билан қатор преференциялар ва имтиёзлар назарда тутилган.

Устюрт ГМКни қуриш ва ишга тушириш учун импорт қилинадиган жиҳозлар, ускуналар, хом ашё ва материаллар, республикада тегишли аккредитацияланган синов лабораториялари мавжуд бўлмаган тақдирда, мажбурий сертификатлаштиришдан озод қилинади.

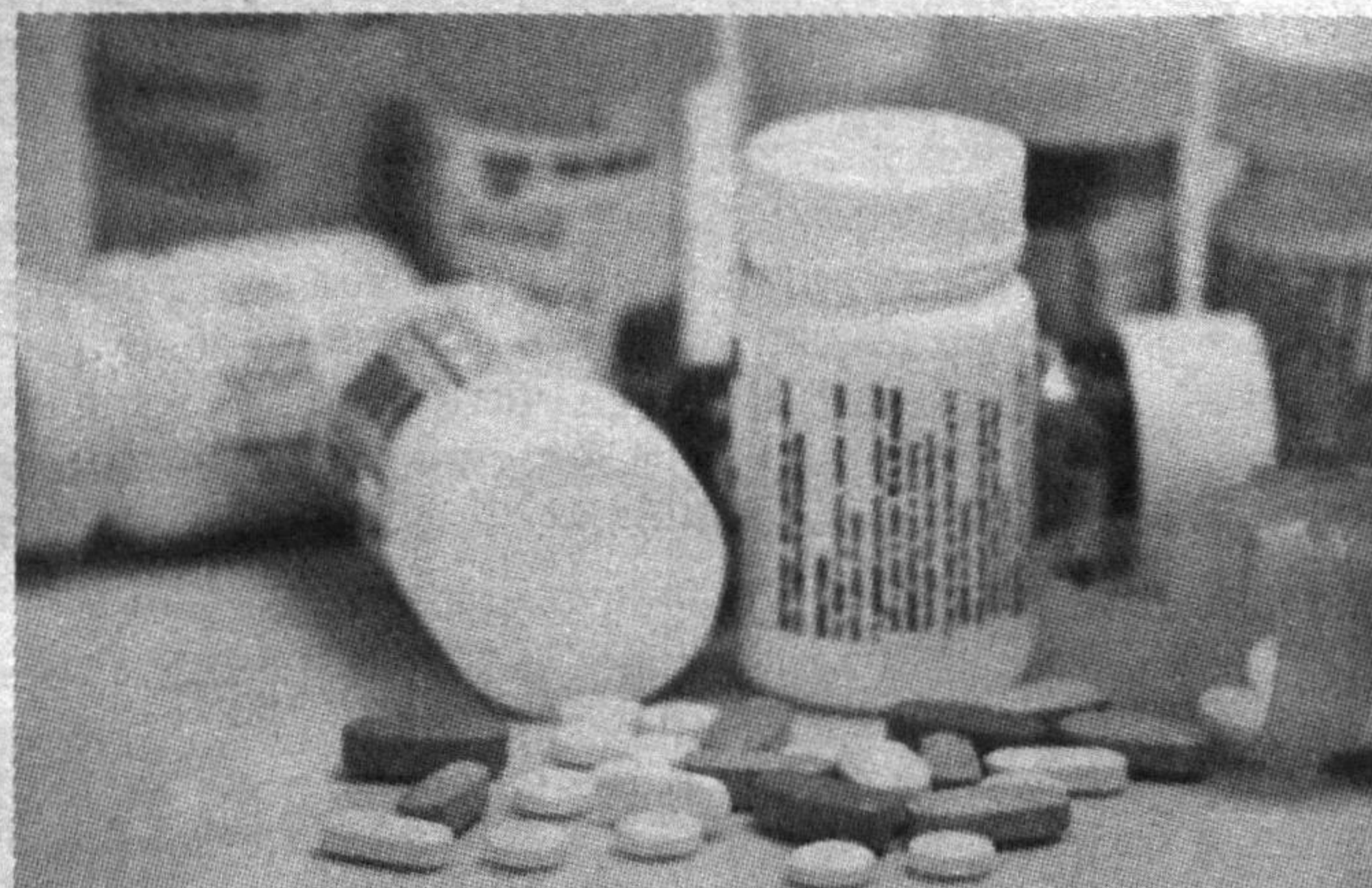
Хорижий мутахассисларнинг кўп марталик визалари ва вақтинчалик пропискисини муддатини тезкорлик билан узайтириш учун Нукус аэропортида Қорақалпоғистон ИИВнинг кириш, чиқиш ва фуқароликни расмийлаштириш бўлими ташкил қилинади. 2013–2015 йилларда ГМК турар жой

посёлкасининг биринчи қисми қуриб битказилади. Лойиҳани амалга оширишда иштирок этаётган хорижий компанияларнинг маъмурий-техник ходимларига, Устюрт ГМК инфратузилмаси объектлари қурилиши ва Сурғил конини ободонлаштириш бўйича дирекцияга бошқа қатор рухсатномалар ва преференциялар тақдим этилади.

ИМТИЁЗЛИ ТАЪМИНЛАШ УЧУН ДОРИ ВОСИТАЛАРИ

Соғлиқни сақлаш вазирлиги ва Молия вазирлигининг қарори (АВ томонидан 13.11.2013 йилда 2522-сон билан рўйхатдан ўтказилган) билан Амбулаторияда даволанишда имтиёзли таъминлаш учун мўлжалланган дори воситаларининг рўйхати тасдиқланди. Рўйхатга шакллари кўрсатилган ҳолда 94 номдаги препаратлар киритилди. Дори воситалари амбулаторияда даволанишда имтиёзли таъминлаш ҳуқуқига эга бўлган шахсларнинг тоифалари бўйича алоҳида келтирилган.

Қарор 18.11.2013 йилдаги 46 (598)-сон «Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами»да расман эълон қилинган кундан кучга кирди.

БАНКЛАР УЧУН ЯНГИ НАЗОРАТ ҚОИДАЛАРИ

Марказий банк бошқаруви ва Бош прокуратураси ҳузуридаги Солиқ, валютага оид жиноятларга ва жиноий даромадларни легаллаштиришга қарши курашиш департаментининг қарори (АВ томонидан 21.11.2013 йилдаги 2528-сон билан рўйхатдан ўтказилган) билан Тижорат банкларида жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштиришга ва терроризмни молиялаштиришга қарши курашиш бўйича ички назорат қоидалари янгидан тасдиқланди. Илгари амал қилган, АВ томонидан 23.10.2009 йилдаги 2023-сон билан рўйхатдан ўтказилган шундай Қоидалар ўз кучини йўқотган деб эътироф этилди.

Янгидан тасдиқланган Қоидалар бўйича тижорат банклари илгари белгиланган ҳолатларда мижозларни лозим даражада текшириш бўйича мустақил равишда чора-тадбирларни кўришлари керак. Бундан ташқари, энди жисмоний шахс банк пластик картасини олиш учун ариза билан мурожаат қилганда ҳамда юридик ва (ёки) жисмоний шахслар тижорат банки устав капиталининг 1 фоизга тенг ёки ошадиган суммадаги унинг акцияларига эгалик қилганда текширув ўтказиш лозим.

Текширув ўтказиладиган бир марталик операциялар мезонлари ҳам ўзгарди. Энди банклар энг кам иш ҳақи миқдорининг 100 бараварига тенг ёки ундан ошган суммада (илгари – ЭКИХнинг 1 000 бараварига тенг эди) жисмоний шахслар томонидан нақд чет эл валютаси сотилишида; ЭКИХнинг 25 бараварига тенг ёки ундан ошган суммада (илгари – ЭКИХнинг 100 бараварига тенг эди) жисмоний шахслар томонидан нақд чет эл валютасини майдаланишида, алмаштирилишида ва (ёки) конверсияланишида мижозларни текширишлари лозим.

Мижозни лозим даражада текшириш бўйича кўриладиган чора-тадбирлар, худди илгаридек, қуйидагиларни ўз ичига олади: тегишли ҳужжатлар асосида мижознинг ва у қайси шахслар номидан иш кўраётган бўлса, ўша шахсларнинг шахсини ҳамда ваколатларини текшириш, мижознинг ҳақиқий эгасини идентификациялаш, мижоз томонидан амалга оширилаётган иш муносабатлари ва операцияларини уларнинг бундай мижоз ва унинг фаолияти тўғрисидаги маълумотларга мувофиқлигини текшириш мақсадида доимий асосда ўрганиш ўтказиш.

Қоидалар билан норезидент-банклар, шу жумладан халқаро пул ўтказмалари бўйича операцияларни амалга оширувчи тижорат банклари билан муносабатлар тартибга солинди. Шундай қилиб, жўнатиладиган пул ўтказмаларини мижоз-жўнатувчи ҳақидаги (фамилияси, исми, отасининг исми (агар мавжуд бўлса); шахсни тасдиқловчи ҳужжат (паспорт ёки унинг ўрнини босадиган ҳужжат) серияси ва рақами; агар операция жараёнида ҳисобварақ ишлатилган бўлса, у ҳолда унинг рақами ёки операциянинг хос рақами) ва олувчи ҳақидаги (фамилияси, исми, отасининг исми (агар мавжуд бўлса); агар операция жараёнида ҳисобварақ ишлатилган бўлса, у ҳолда унинг рақами ёки операциянинг хос рақами) аниқ маълумотлар билан бирга юборилиши керак. Тижорат банклари норезидент-банклардан ва халқаро пул

ўтказмалари тизимларидан мижозлар ҳақидаги қуйидаги минимал маълумотларни тақдим этилишини талаб қилишлари лозим:

ЭКИХнинг 25 баравари миқдоригача бўлган суммадаги пул маблағларини жўнатувчилари ҳақида – фамилияси, исми, отасининг исми (агар мавжуд бўлса); агар операция жараёнида ҳисобварақ ишлатилган бўлса, у ҳолда унинг рақами ёки операциянинг хос рақами;

ЭКИХнинг 25 баравари миқдорига тенг ёки ундан ошадиган суммадаги пул маблағларини жўнатувчилари ҳақида – фамилияси, исми, отасининг исми (агар мавжуд бўлса); шахсни тасдиқловчи ҳужжат (паспорт ёки унинг ўрнини босадиган ҳужжат) серияси ва рақами; жўнатувчининг яшаш манзили ёки туғилган санаси ва жойи; агар операция жараёнида ҳисобварақ ишлатилган бўлса, у ҳолда унинг рақами ёки операциянинг хос рақами.

Тижорат банклари норезидент-вакил банклардан ва халқаро пул ўтказмалари тизимларидан улар билан тузилган шартномаларга мувофиқ пул маблағларини жўнатувчилари ҳақидаги қўшимча маълумотларни 3 иш куни давомида олиш имкониятига эга бўлишлари керак. Бундай имконият мавжуд бўлмаганда тижорат банклари бундай халқаро пул ўтказмалари тизимлари билан шартномани бекор қилиш масаласини кўриб чиқишлари лозим.

Тижорат банклари фаолиятига нисбатан тақиқлар рўйхати кенгайтирилди:

аноним шахсларга, яъни ҳисобварақ (омонат) очётган жисмоний ёки юридик шахслар томонидан уни идентификациялаш учун зарур бўлган ҳужжатлар тақдим этилмаган ҳолда, ҳисобварақ (омонат) очиш;

ўйлаб чиқарилганлиги аниқ бўлган номларга ҳисобварақлар очиш;

ҳисобварақ очётган шахснинг ёхуд унинг ваколатли вакилининг шахсан иштирокисиз ҳисобварақ очиш;

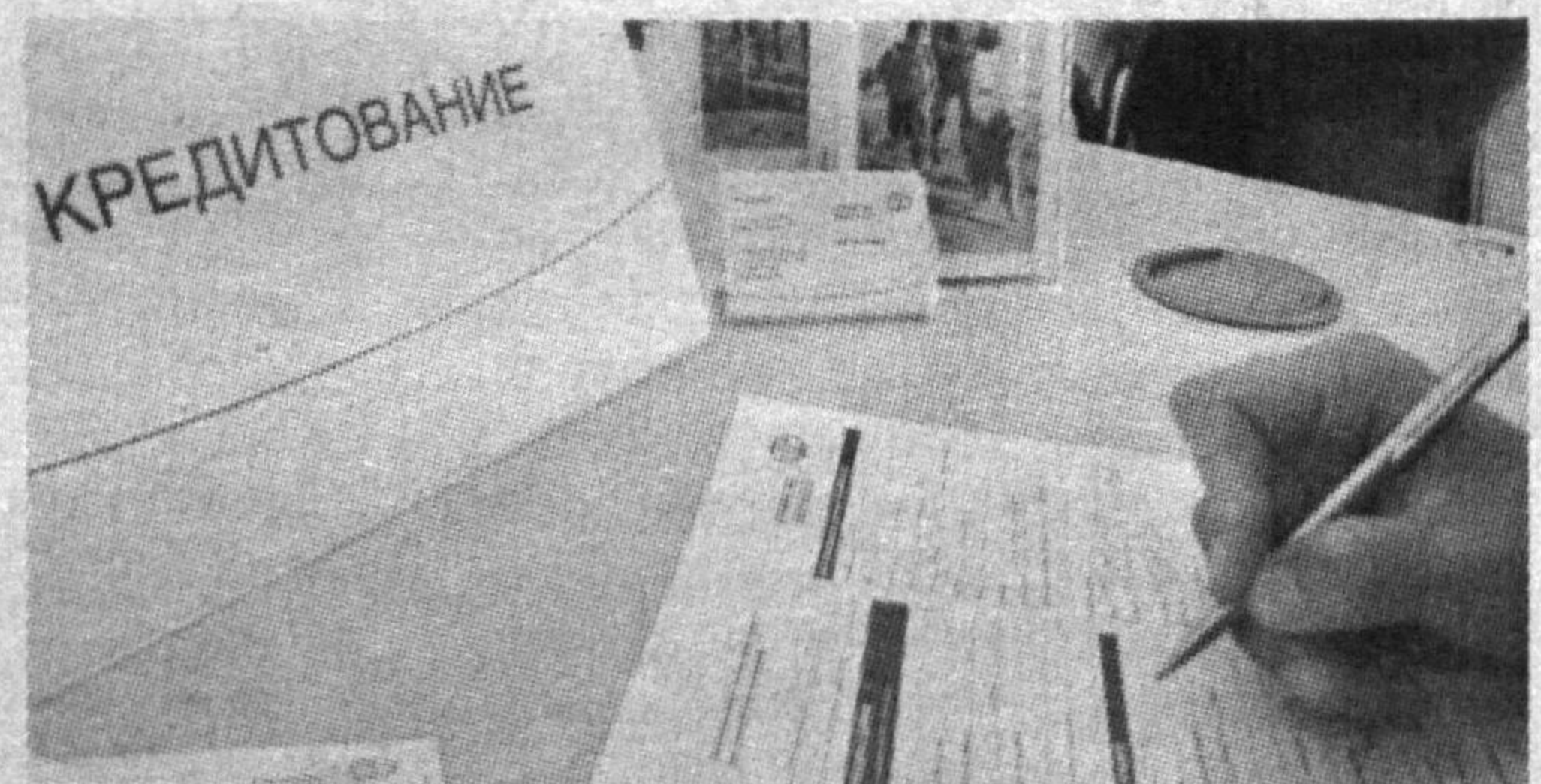
ўзлари ва доимий фаолият юритувчи бошқарув органлари улар рўйхатдан ўтган давлатларнинг ҳудудида жойлашмаган норезидент-банклар билан муносабат ўрнатиш ва давом эттириш;

тақдим этувчига бўлган қимматли қоғозлар ва бошқа молиявий инструментлар чиқариш.

Янги Қоидалар билан шунингдек мижозни идентификацияламасдан чет эл валютасидаги пул маблағларини олиш ёки жўнатиш бўйича хизматларни кўрсатиш, шу жумладан халқаро пул ўтказмалари тизимлари орқали; жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштиришга ва терроризмни молиялаштиришга қарши курашиш соҳасида халқаро ҳамкорликда иштирок этмайдиган давлатлар ҳудудида шуъба банклари, филиаллар ёки ваколатхоналар ташкил этиш тақиқланди.

Операциялар гумонли деб олинadиган мезон ва аломатларнинг рўйхати кенгайди. Уларга қуйидагилар қўшилди:

юридик шахслар ёки якка тартибдаги тадбиркорлар ҳисобварақларидан ЭКИХнинг 500 баравари миқдорига тенг ёки ундан ошадиган суммадаги пул маблағларини молиявий ёрдам ёки қарз, ёхуд дивидендлар сифатида кўчирилиши;

бир контрагентнинг терминалидан 1 кун давомида 5 ва ундан ортиқ халқаро тўлов карталаридан ҳар бир картанинг операцияси миқдори ЭКИХнинг 25 бараварига тенг бўлган ёки ундан ошадиган суммадаги операциялар (тўлов ёки нақд пул ечилиши) амалга оширилиши.

Операциялар шубҳали деб тан олинган ҳолатлардаги суммалар миқдори ўзгартирилди. Уларга жисмоний шахс томонидан ЭКИХнинг 500 баравари миқдорига тенг бўлган ёки ундан ошадиган суммада (илгари – ЭКИХнинг 1 000 бараварига тенг эди) бир қийматдаги банкнотларни бошқа қийматдаги банкнотларга айирбошлаш, жисмоний шахс томонидан ЭКИХнинг 500 баравари миқдорига тенг ёки ундан ошадиган суммада (илгари – ЭКИХнинг 1 000 бараварига тенг эди) нақд пул кўринишидаги пул маблағларини юридик шахснинг ёки якка тартибдаги тадбиркорнинг банк ҳисобварағига қарз, кредит, молиявий ёрдам, устав фонди (капитал)га қўйилма сифатида киритилиши.

Шубҳали деб тан олинadиган операциялар ва мезонларга тузатишлар киритилди. Улар сирасига қуйидагилар киритилди: жисмоний шахслар томонидан, шу жумладан пул ўтказмалари тизимлари орқали бир вақтда ёки 3 ойдан ошмаган муддат давомида кўп мартаба ЭКИХнинг 500 баравари миқдорига тенг ёки ундан ошадиган умумий суммада чет эл валютасида чет элдан жўнатишган пул маблағлари олиниши ёки чет элга пул маблағлари жўнатилиши; жисмоний

ТАҚДИМ ЭТАМИЗ

шахслар томонидан бир вақтда ёки 3 ойдан ошмаган муддат давомида кўп маротаба энг кам иш ҳақининг 500 баравари миқдорига тенг ёки ундан ошадиган умумий суммада чет эл валютасидаги пул маблағлари сотилиши ёки сотиб олиниши.

Пул маблағлари Ўзбекистон ҳудудидан ташқарига оффшор ҳудудларда доимий яшовчи ёки рўйхатга олинган шахсларнинг ҳисобварағига ёки фойдасига ўтказилиши, ёхуд бундай шахсларнинг ҳисобварағидан Ўзбекистонга 30 кун давомида ЭКИХнинг 500 бараварига тенг бўлган ёки ундан ошадиган умумий суммада маблағлар бир маротаба ёки кўп маротаба ўтказилиши (келиб тушиши), тақдим этувчиға тегишли акцияларнинг эмитенти ҳисобланган норезидент шахслар билан операциялар гумонли деб ҳисобланиши мумкин.

Қоидалар билан ички назорат хизмати томонидан қабул қилинадиган чора-тадбирлар, шу жумладан алоҳида ҳолларда Солиқ, валютага оид жиноятларга ва жиноий даромадларни легаллаштиришга қарши курашиш департаментига (кейинги ўринларда – Департамент) хабар қилиниши тадбирлари тартибга солинади. Агар мижоз билан муносабатларни ўрнатиш даврида, ёки ушбу муносабатларни амалга оширишда, ёхуд бир маротабалик операцияларни ўтказишда тижорат банки ходимларида операция алоҳида ҳолларда хабар қилиниши лозимлиги тўғрисида шубҳалар пайдо бўлса, бу ҳақида зудлик билан бундай операция аниқланган куннинг ўзида Ички назорат хизматига хабар берилиши керак, ўз навбатида у мижоз ва мижознинг ҳақиқий эгасини батафсил идентификациялаши, юридик ёки жисмоний шахс ҳисобварағига тушган пул маблағларини ҳисобга киритиш бўйича операцияларни истисно этганда, бу операция бажарилиши лозим бўлган санадан эътиборан 3 иш кунига тўхтатиб туриш тўғрисида асослангандиган фармойиш қабул қилиниши, операция тўхтатиб турилган куннинг ўзида хабарни Департаментга юбориш учун тайёрлаши, мижоз ҳақида қўшимча маълумотларни олиши (шу жумладан, фаолият тури, активлари миқдори, очик маълумотлар базаси орқали олиш мумкин бўлган маълумотлар ва шу кабилар) лозим.

Операция тўхтатилган санада мижознинг топшириғи асосида ҳисобварақлардан пул маблағларини ҳисобдан чиқариш амалга оширилмайди.

Департаментнинг операцияни 2 иш кундан кўп бўлмаган муддатга тўхтатиб туриш ҳақидаги кўрсатмаси мавжуд бўлганда, тижорат банки уни кўрсатилган муддатга тўхтатади.

Қоидалар билан жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштиришга ва терроризмни молиялаштиришга қарши курашишга доир бошқа масалалар ҳам тартибга солинади.

Қарор 15.11.2013 йилдаги 47 (599)-сон «Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами»да расман эълон қилинган кундан кучга кирди.

СУДГА – СОЛИҚ МАСЛАХАТЧИЛАРИ БИЛАН

Молия вазирининг буйруғи (АВ томонидан 18.11.2013 йилда 2526-сон билан рўйхатдан ўтказилган) билан Солиқ маслаҳати миллий стандарти (4-сонли СММС) «Солиққа оид низоми судгача ҳал қилиш давомида ва судда мижознинг (ишонч билдирувчининг) манфаатларини кўзлаб вакиллик қилиш» тасдиқланди. Мазкур стандарт талаблари барча солиқ маслаҳатчилари ташкилотлари томонидан қўлланилиши мажбурийдир. 4-сон СММСда назарда тутилишича, солиқ маслаҳатчилари бир марталик (бир йўла) хизмат кўрсатиш шартномалари бўйича хизматларни

кўрсатмайдилар ва жиноий ишни кўриб чиқиш вақтида иштирок этмайдилар.

Стандарт солиқ маслаҳатчилари ташкилотига хизматлар кўрсатишда мижознинг (ишонч билдирувчининг) манфаатларини кўзлаб ўз ихтиёрига кўра ҳаракат қилишларига имконият яратиб беради, бундан мазкур стандартга ёхуд тузилган шартномага мувофиқ ҳаракатларни мижоз билан келишиш талаб этиладиган ҳоллар мустасно. Чунончи, солиқ маслаҳатчилари солиққа оид низо бўйича ўз нуктаи назарини ва кўзда тутилаётган хатти-ҳаракатларни мижоз билан келишиб олишлари шарт. Солиқ маслаҳатчиси солиққа

оид низоми ҳал этиш бўйича иштирок этиш учун мижознинг (ишонч билдирувчининг) розилиги билан учинчи шахсларни жалб этишга ҳақли.

Солиққа оид низоми судгача ва судда ҳал қилиш давомида хизматлар кўрсатиш бўйича мижознинг (ишонч билдирувчининг) манфаатларини кўзлаб вакиллик қилиш бўйича хизматлар кўрсатиш учун шартнома асос ҳисобланади. Агар шартномада низоми судгача ҳал қилиш давомида хизматлар кўрсатиш назарда тутилган, шикоят эса қаноатлангирмай қолдирилган тақдирда, судда вакиллик қилиш учун алоҳида шартнома тузиш талаб қилинмайди.

Судгача бўлган инстанцияда ва мижознинг (ишонч билдирувчининг) манфаатларини кўзлаб вакиллик қилишда солиқ маслаҳати бўйича хизматлар қуйидагиларни ўз ичига олади:

солиқ текшируви материаллари, уларни кўриб чиқиш тартиби, шунингдек солиқ текшируви материалларини кўриб чиқиш натижалари бўйича давлат солиқ хизмати органи қарорининг қонун ҳужжатлари талабларига мувофиқлигини таҳлил қилиш;

шикоят қилиш учун ҳуқуқий нуктаи назарни ишлаб чиқиш ва давлат солиқ хизмати органининг қарори устидан судга шикоят қилиш;

мижознинг (ишонч билдирувчининг) нуктаи назарини тасдиқловчи ҳужжатларни йиғиш;

давлат солиқ хизмати органининг қарори устидан юқори давлат солиқ хизмати органига шикоят тайёрлаш ва бериш ҳамда шикоят кўриб чиқиладиганда мижознинг (ишонч билдирувчининг) манфаатларини кўзлаб вакиллик қилиш – **судгача ҳал қилиш давомида**;

солиқ органининг қарори устидан судга даъвои тақдим этиш ва судда ишончнома асосида мижознинг (ишонч билдирувчининг) манфаатларини кўзлаб вакиллик қилиш – **судда ҳал этиш давомида**.

Солиқ маслаҳатчилари ташкилоти шартномани бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун жавобгар бўлади. Мижозга (ишонч билдирувчига) етказилган зарарларнинг, шу жумладан бой берилган фойданинг ўрни қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда қопланиши ке-

рак. Агарда мижоз (ишонч билдирувчи) томонидан нотўғри маълумотлар тақдим қилинган бўлса, солиқ маслаҳатчилари ташкилоти кўрсатилган хизмат оқибатлари учун жавобгар бўлмайди.

Буйруқ 25.11.2013 йилдаги 47 (599)-сон «Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами»да расман эълон қилинган кундан кучга кирди.

ПОЧТА ЭЛЕКТРОН МАРКАЛАРНИ ЖОРИЙ ҚИЛАДИ

Алоқа, ахборотлаштириш ва телекоммуникация технологиялари давлат қўмитаси қарори (АВ томонидан 22.11.2013 йилда 2529-сон билан рўйхатдан ўтказилган) билан Ўзбекистон Республикаси почта тўловининг давлат белгилари тўғрисида низоми тасдиқланди. Илгари амал қилган Ўзбекистон Республикаси почта тўловининг давлат белгилари ва махсус хотира тамгалари тўғрисида низоми (Ўзбекистон алоқа ва ахборотлаштириш агентлиги бош директорининг буйруғи билан тасдиқланган, АВ томонидан 6.10.2005 йилда 1516-сон билан рўйхатдан ўтказилган) ўз кучини йўқотди.

Низоми почта маркаларини нашр қилиш, муомалага кири-тиш ва муомаладан чиқариш, буюртма бериш, тарқатиш ва сотиш тартибини белгилайди.

Почта тўлови давлат белгилари Умумжаҳон почта конвенцияси, Ёзма хат-хабарлар регламенти, «Почта алоқаси тўғрисида»ги Қонун, Почта алоқаси хизматларини кўрсатиш қоидаларига (АВ томонидан 28.04.2011 йилда 2219-сон билан рўйхатдан ўтказилган) мувофиқ оддий ва буюртма ички ва халқаро ёзма хат-хабарларни жўнатиш бўйича почта алоқаси операторлари, провайдерлари томонидан тақдим этиладиган почта алоқаси хизматларига ҳақ тўлаш учун мўлжалланган. Улар Умумжаҳон почта конвенцияси, Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси, қонунлари ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатларга мувофиқ бўлиши керак ҳамда ўз мавзуларида Ўзбекистон Республикаси ҳудудида яшаётган халқларнинг маданий ва тарихий меросини, ўсимлик ва ҳайвонот дунёсини, барча билимлар соҳасидаги эришилган ютуқларни, ички ва халқаро ҳаёт ва филателиядаги асосий воқеа-ҳодисаларни акс эттириши керак.

Почта маркалари, асл марка туширилган маркаланган бадий почта конвертлари (варақчалари) тасдиқланган мавзувий режалар асосида нашр қилинади ва ишлаб чиқарилишига қараб Алоқа, ахборотлаштириш ва телекоммуникация технологиялари давлат қўмитаси томонидан муомалага киритилади.

Низомида махсус параграф янги – электрон маркаларга бағишланган. Почта алоқаси хизматлари учун ҳақ тўланганлиги тасдиқловчи, қўшимча маълумотларни ўз ичига олган ушбу штрихланган почта идентификатори оддий ва буюртма хатларга, почта карточкаларига ва бандеролларига босиш учун мўлжалланган. Электрон марка ягона идентификация рақамига эга бўлиши ва жўнатиладиган почта жўнатмаси ҳақидаги барча ахборотларни ўз ичига олиши керак. Электрон марка Интернет орқали масофадан туриб сотиб олинади. У конвертга (қоғоз варағига) бевосита фойдаланувчининг офисида стандарт дастурий воситалар ёрдамида ёки уйдаги компьютер ёрдамида босиб чиқарилади.

Электрон маркаларни тарқатиш миллий оператор – «Ўзбекистон почтаси» ОАЖ томонидан амалга оширилади.

Низоми билан бошқа нормалар ҳам белгиланган.

Қарор 25.11.2013 йилдаги 47 (599)-сон «Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами»да расман эълон қилинган кундан кучга кирди.

Тақдим этилган ҳужжатларга қисқача шарҳларни эксперт-юрислларимиз Елена ЕРМОХИНА ва Сардор ЖУМАШОВ тайёрладилар.

ХЎЖАЛИК ҲУҚУҚИ

2010 йил 10 мартда МЧЖ (харидор) ва АЖ (сотувчи) товарлар олди-сотдис шартномасини тузишди. Унинг шартларига кўра харидор шартнома тузилгандан кейин 3 банк кун ичида 50% ҳақни олдиндан тўлайди, қолган суммани эса ҳисобварақ-фактура билан тасдиқланган етказиб беришдан кейин 5 банк кун ичида тўлайди. Сотувчи етказиб беришни назарда тутилган муддатларда (шартнома имзолангандан кейин 30 календар кунда) амалга оширди. Бироқ харидор ўз вақтида ҳақ тўламади. 2013 йил августда сотувчи хўжалик судига тўловни ва етказиб берилган товарга ўз вақтида ҳақ тўланмагани учун пеняни ундириш тўғрисида даъво билан мурожаат қилди.

У қарз юзага келган кундан бошлаб уч йил ўтгандан кейин судга бундай даъво билан мурожаат қилишга ҳақлими?

Б.К., АЖ директори,
Е.А., бош бухгалтер,
Самарқанд шаҳри.

ДЕБИТОРЛИК ҚАРЗИ ЎТКАЗИБ ЮБОРИЛМАСИН

– Аввало шуни айтиш лозимки, ҳар қандай манфаатдор шахс ўзининг бузилган ёки низолаштирилган ҳуқуқлари ёхуд қонун билан кўриқланадиган манфаатларини ҳимоя қилишни сўраб хўжалик судига мурожаат қилишга ҳақли (Хўжалик процессуал кодексининг 1-моддаси). Шу сабабли АЖ хўжалик судига қарз ва етказиб берилган товарга ўз вақтида ҳақ тўланмаганлиги учун пеня ундириш тўғрисида даъво билан мурожаат қилишга ҳақли бўлган. Даъвогарнинг талабларига ҳуқуқий баҳони хўжалик суди беради, унинг ўзи қонун талабларига асосланган ҳолда қонуний ва асосланган ҳал қилув қарори қабул қилади.

Сизнинг саволингиздан келиб чиқишича, қарз ва пеняни ундириш талаби судга даъво муддати ўтганидан кейин

изҳор этилган (Фуқаролик кодексининг (ФК) 150-моддасига кўра умумий даъво муддати 3 йилни ташкил этади), ушбу муддат 2013 йил 16 апрелда ту-гаган, даъво аризаси эса муддат тугаб бўлгач – 2013 йил 5 августда (амалда даъво муддати тугаганидан кейин 105 кун ўтгач) берилган.

ФК 153-моддасининг биринчи қисмига кўра бузилган ҳуқуқни ҳимоя қилиш талаби, даъво муддатининг ўтганлигидан қатъи назар судда кўриб чиқиш учун қабул қилинади. Бунинг устига, башарти суд даъво муддатининг ўтказиб юборилганлиги сабабини узрли деб топса, бузилган ҳуқуқ ҳимоя қилиниши керак, яъни ўтказиб юборилган муддат тикланиши мумкин. Бунда даъво муддатини ўтказиб юбориш сабаблари даъво муддатининг охириги 6 ойида, бу

муддат 6 ойга тенг ёки 6 ойдан кам бўлса, даъво муддатида юз берган бўлса, улар узрли деб ҳисобланиши мумкин (ФКнинг 159-моддаси).

Суд иш ҳолатларидан келиб чиқиб ўтказиб юборилган даъво муддатини тиклаши мумкин ва етарли асослар мавжуд бўлганда даъво талабларини қондириш тўғрисида ёки даъво муддатининг ўтганлиги сабабли даъвои рад этиш ҳақида қарор чиқариши мумкин (ФК 153-моддасининг учинчи қисми).

Павел СИЛЬНОВ,
адвокат.

ШАҲАР АТРОФИДА КВАРТИРА СОТИБ ОЛИШИМ МУМКИНМИ?

Даверий матбуот ва Интернетда пойтахт ва пойтахт вилоятида кўчмас мулкни сотиб олиш ҳамда прописка тўғрисида кўп материалларни ўқийман. Бироқ «Тошкент шаҳри фуқароси Тошкент вилоятида квартира сотиб олиши мумкинми» деган саволимга ҳеч жавоб топа олмадим.

О.Қурбонниёзова,
Олмазор тумани.

— Ҳа, мумкин. Ушбу ҳуқуқ Ўзбекистон Республикаси фуқароларини Тошкент шаҳри ва Тошкент вилоятида доимий прописка қилиш ва турган жойи бўйича ҳисобга олиш тартиби тўғрисида низомнинг¹ 9-бандидан келиб чиқади, унга кўра Тошкент вилоятида олди-сотди битимларини, алмаштириш, рента, умрбод таъминлаш шарти билан ўзгага бериш ва ҳада қилишни нотариал тасдиқлаш ва давлат рўйхатидан ўтказиш қуйидаги ҳолларда амалга оширилади, агар сотиб олувчи жисмоний шахс томон:

Тошкент шаҳрида ёки Тошкент вилоятида доимий пропискага эга бўлса;

Тошкент шаҳри ёки Тошкент вилояти ҳудудидида камида 3 йил доимий яшаб турган (лавозимда бўлган) ва ички ишлар органининг доимий пропискиси борлиги тўғрисидаги маълумотномасини тақдим этган тақдирда Тошкент шаҳри ва Тошкент вилоятида доимий прописка қилиниши лозим бўлган шахслар — Ўзбекистон Республикаси фуқаролари тоифалари рўйхатининг² (бундан кейин — Рўйхат) 2, 5, 9–11-бандларига мувофиқ Тошкент шаҳрида ёки Тошкент вилоятида доимий прописка қилинган бўлса.

Бундан ташқари, Нотариуслар томонидан нотариал ҳаракатларни амалга ошириш тартиби тўғрисида йўриқноманинг³ 80-2-бандида

кўрсатилишича, Тошкент вилоятида жойлашган хусусийлаштирилган уй, квартира, уйнинг ёки квартиранинг бир қисми бўйича олди-сотди, айирбошлаш, рента, умрбод таъминлаш шарти билан ўзгага бериш ва ҳада шартномаларини нотариал тасдиқлаш, агар сотиб олувчи томон Тошкент шаҳри ёки Тошкент вилоятида доимий пропискага эга бўлган жисмоний шахс ҳисобланса, амалга оширилади. Бунда нотариус Рўйхатнинг 2, 5, 9–11-бандлари асосида нотариал ҳаракатни амалга оширишни сўраб мурожаат қилган шахснинг паспортига қўйилган доимий прописка штампини текширади. Агар паспортда қўйилган доимий прописка штамп мавжуд бўлса, нотариус ички ишлар органининг доимий прописка борлиги тўғрисидаги маълумотномасини талаб қилади. Бунда мазкур шахснинг паспортига доимий прописка штамп қўйилган санадан бошлаб у Тошкент шаҳри ёки Тошкент вилояти ҳудудидида 3 йил доимий яшаган бўлиши лозим.

Ленара ХИКМАТОВА, юрист.

Мен Хоразм вилоятида доимий пропискага эга бўлган туғишган синглим менга берган пулга Тошкентда ўз номимга квартира сотиб олдим. Пул уники бўлгани учун, ушбу квартирани синглимга совға қилиш ҳуқуқига эгаманми?

Т.Ҳайитниёзов,
Шайхонтоҳур тумани.

СИНГЛИМГА СОВҒА ҚИЛИШИМ МУМКИНМИ?

—Йўқ, унинг Тошкент шаҳрида доимий пропискиси йўқлиги сабабли мазкур квартирани синглингизга совға қилиш ёки сотишга ҳақли эмассиз.

Мазкур саволга тушунтиришни Нотариуслар томонидан нотариал ҳаракатларни амалга ошириш тартиби тўғрисида йўриқномадан¹ топиш мумкин, унга кўра Тошкент шаҳрида жойлашган уй, квартира, уйнинг ёки квартиранинг бир қисми бўйича олди-сотди, айирбошлаш, рента, умрбод таъминлаш шарти билан ўзгага бериш ва ҳада шартномаларини нотариал тасдиқлаш, агар сотиб олувчи томон Тошкент шаҳрида доимий пропискага эга бўлган жисмоний шахс ҳисобланса, амалга оширилади, шунингдек Ўзбекистон Республикаси фуқароларини Тошкент шаҳри ва Тошкент вилоятида доимий прописка қилиш ва турган жойи бўйича ҳисобга олиш тартиби тўғрисида низом² ҳам сиз учун дастуриламалдир, унга кўра Тошкент шаҳрида жой-

лашган уй, квартира, уйнинг ёки квартиранинг бир қисми бўйича олди-сотди, айирбошлаш, рента, умрбод таъминлаш шарти билан ўзгага бериш ва ҳада шартномаларини нотариал тасдиқлаш ва давлат рўйхатидан ўтказиш, агар жисмоний шахс ҳисобланган сотиб олувчи томон:

• Тошкент шаҳрида доимий пропискага эга бўлса;

• Тошкент шаҳри ва Тошкент вилоятида доимий прописка қилиниши лозим бўлган шахслар — Ўзбекистон Республикаси фуқаролари тоифаларининг рўйхати³ 2, 5, 9–11-бандларига мувофиқ Тошкент шаҳрида доимий прописка қилинган бўлса, башарти Тошкент шаҳри ҳудудидида камида 3 йил доимий яшаган (лавозимда бўлган) ва доимий прописканинг борлиги тўғрисида ички ишлар туман бўлими (бошқармаси)нинг маълумотномасини тақдим этган бўлса, амалга оширилади.

Ахтам ХИКМАТОВ,
адвокат.

¹Адлия вазирининг АВ томонидан 30.03.2010 йилда 2090-сон билан рўйхатдан ўтказилган буйруғи билан тасдиқланган.

²Вазирлар Маҳкамасининг 16.02.2012 йилдаги 41-сон қарорига 1-илова.

³14.09.2011 йилдаги ЎРҚ-296-сон Қонун билан тасдиқланган.

БИЗНИНГ МАСЛАХАТЛАР

НОМОДДИЙ АКТИВ ЧИҚИБ КЕТСА...

Ишлаб чиқариш корхонамиз (ягона солиқ тўлови тўловчиси) бошқа ташкилотнинг устав капиталига дастлабки қиймати 7 500 минг сўм бўлган интеллектуал мулк объектидан фойдаланиш ҳуқуқини улуш сифатида киритди. Ушбу номоддий актив бўйича ҳисобланган амортизация 3 500 минг сўмни ташкил қилади. Муассислар томонидан номоддий активнинг келишилган қиймати 8 500 минг сўмни ташкил қилди.

Ушбу вазиятда юзага келадиган солиқ оқибатлари ва уларни бухгалтерияда акс эттириш юзасидан маслаҳат беришингизни илтимос қиламиз.

Лобар Турсункулова,
корхона таъсисчиси,
Ғаллаорол тумани.

— Номоддий активларнинг устав капиталига улуш сифатида берилиши муносабати билан уларнинг балансдан ҳисобдан чиқарилиши тартиби Номоддий активларни балансдан чиқариш тартиби тўғрисидаги низомнинг (АВ томонидан 14.01.2006 йилда 1539-сон билан рўйхатдан ўтказилган) 6-параграфида белгиланган.

Улуш сифатида бериш бўйича харажатлар ҳисобга олинган ҳолда улуш баҳоси (корхона муассислари томонидан келишилган баҳода) билан мулкнинг қолдиқ қиймати ўртасидаги номоддий активларни қайта баҳолаш натижаси (қолдиғи)га тузатилган фарқ ягона солиқ тўловини ҳисоблаб чиқаришда солиқ солинадиган базага киритилади (Солиқ кодексининг 355-моддаси).

Демак, сизнинг ҳолатда номоддий активнинг бошқа корхона устав капиталига улуш сифатида чиқиб кетишида ягона солиқ тўлови бўйича солиқ солинадиган базага чиқиб кетишдан даромад — улуш баҳоси (корхона муассислари томонидан келишилган баҳода) ва мулкнинг қолдиқ қиймати ўртасидаги фарқ киритилади.

Ягона солиқ тўлови корхонанинг асосий (соҳа) фаолият турига тегишли ставка бўйича ҳисоблаб чиқарилади. 2013 йил учун ягона солиқ тўлови ставкалари Президентимизнинг 25.12.2012 йилдаги ПҚ-1887-сон қарорига 9-1, 9-2, 9-3-иловаларида белгиланган бўлиб, жумладан, ишлаб чиқариш корхоналари учун унинг ставкаси 5%ни ташкил қилади (ПҚ-1887-сон қарорига 9-1-иловаси). Мазкур вазиятда ягона солиқ тўлови суммаси 225 минг сўмни (8 500 — (7 500 — 3 500)) × 5%) ташкил қилади.

Бундан ташқари, Ўзбекистон ёшларининг «Камолот» ижтимоий ҳаракатини ривожлантириш жамғармасининг маҳаллий идоралари билан ўзаро қўллаб-қувватлаш тўғрисида шартномалар тузган кичик бизнес корхоналари (савдо корхоналари бундан мустасно) 2013 йил 1 январдан бошлаб ягона солиқ тўлови ҳисобланган сумманинг 8 фоизини «Камолот» ташкилотининг жойлардаги бўлимларига ўтказадилар (ПҚ-1887-сон қарорга 35-илованинг 14-банди, ВМнинг 30.05.2001 йилдаги 240-сон қарори билан тасдиқланган Низом). Жамғармага ўтказилиши лозим бўлган сумма 18 000 сўмни (225 000 × 8%) ташкил қилади.

21-сон БҲМСга мувофиқ номоддий активларнинг бошқа корхона ва ташкилотларнинг устав капиталига берилиши муносабати билан чиқиб кетиши 9220-«Бошқа активларнинг чиқиб кетиши» ҳисобварағи бўйича акс эттирилади. 9220-ҳисобварақ дебети бўйича чиқиб кетаётган активнинг дастлабки қиймати акс эттирилади. 9220-ҳисобварақ кредитида чиқиб кетиш пайтидаги ҳисобланган амортизация суммаси 0510-«Патентлар, лицензиялар ва ноу-хаунинг амортизацияси» ҳисобварағи кредити билан корреспонденцияда ҳисобдан чиқарилади.

Бошқа корхоналар устав капиталига киритилаётган улушларни акс эттириш учун 0600-«Узоқ муддатли инвестицияларни ҳисобга олувчи ҳисобварақлар» ҳисобварағидан фойдаланилади.

Т/р	Ҳўжалик операцияларининг мазмуни	Сумма, минг сўм	21-сон БҲМС бўйича ҳисобварақлар корреспонденцияси		Ўзувларни тасдиқловчи ҳужжатлар
			дебет	кредит	
1.	Номоддий активнинг дастлабки қийматини ҳисобдан чиқариш	7 500	9220	0410	Таъсис шартномаси, қабул қилиш-топшириш далолатномаси
2.	Ҳисобланган амортизацияни ҳисобдан чиқариш	3 500	0510	9220	Амортизация ҳисоблаш кайдномаси
3.	Устав капиталига улуш сифатида номоддий активни бериш акс эттирилади	8 500	0600	9220	Таъсис шартномаси, қабул қилиш-топшириш далолатномаси
4.	Молиявий натижа акс эттирилади	4 500	9220	9320	Бухгалтерия маълумотномаси ҳисобкитоби

Жавобни экспертиз
Ғуломжон ТўЛАГАНОВ тайёрлади.

РЕКЛАМА

«КИЧИК КОРХОНА ЭЛЕКТРОН БУХГАЛТЕРИ»

Ўзбек тилидаги қўлланмасини тақдим этамиз

Тошкент ш., Миробод тумани, Таллимаржон кўч. 1/1, 6-қават.
Тел. (998 71) 283-23-74, 283-23-60.
E-mail: info@norma.uz, web:www.norma.uz

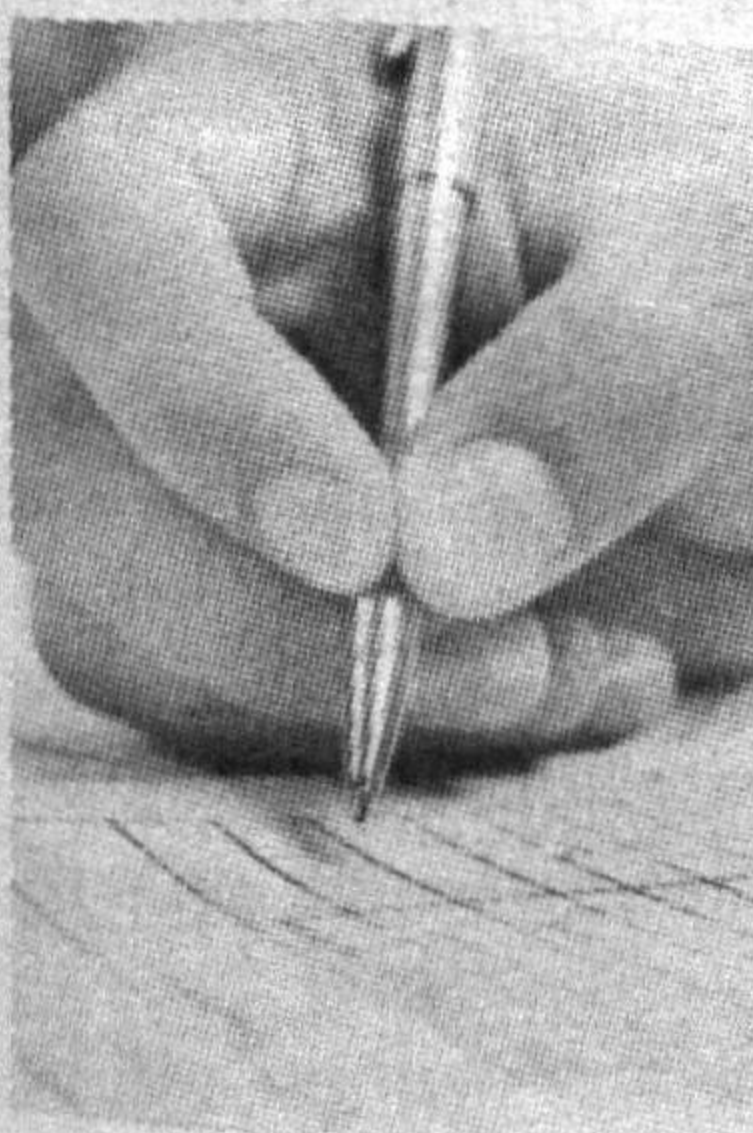
«ХОҲЛАЙМАН» ВА «РОЗИМАН» ЎРТАСИДА

Меҳнат шартномасини ўз хоҳиши бўйича ва тарафларнинг келишуви бўйича бекор қилиш бир-биридан нимаси билан фарқ қилади?

КБ ходими.
Тошкент шаҳри.

МЕҲНАТ ШАРТНОМАСИНИ ХОДИМНИНГ ТАШАББУСИГА КЎРА ВА ТАРАФЛАРНИНГ КЕЛИШУВИ БЎЙИЧА БЕКОР ҚИЛИШ ТАРТИБИНИНГ АСОСИЙ ФАРҚЛАРИ

	Меҳнат шартномасини бекор қилиш	
	ходимнинг ташаббуси билан (МКнинг 99-моддаси)	тарафларнинг келишуви бўйича (МК 97-моддасининг 1-банди)
Ариза бериш	Ходим номуайян муддатга тузилган меҳнат шартномасини ҳам, муддати тугагунга қадар муддатли меҳнат шартномасини ҳам, ўзининг ташаббусига кўра (ўз хоҳишига биноан) 2 ҳафта олдин иш берувчини ёзма равишда огоҳлантириб, бекор қилишга ҳақлидир	Ходим билан иш берувчи ўртасида келишувга эришилганда номуайян муддатга тузилган меҳнат шартномаси ёки муддатли меҳнат шартномаси тарафлар белгиланган муайян муддатда исталган вақтда бекор қилиниши мумкин. Уни бекор қилиш учун фақат битта юридик далил – тарафларнинг розилиги зарур. Ушбу асосга кўра меҳнат шартномасини бекор қилишни тарафларнинг исталгани (иш берувчи ёки ходим) таклиф этиши мумкин. Келишувга эришилганда меҳнат шартномаси тарафлар томонидан белгиланган муддатда, МК 97-моддаси 1-бандининг формулировкасига аниқ мувофиқликда уни бекор қилиш асосини кўрсатган ҳолда бекор қилинади. Ушбу ҳолда меҳнат шартномаси, масалан, ўша кунгач ёки 10, 15, 20, 25 ва ҳақозо кун ўтгач (аниқ кўрсатилган кунда) бекор қилиниши мумкин
Меҳнат шартномасини огоҳлантириш муддати тугамасдан олдин бекор қилиниши санасини кўрсатган ҳолда ариза бериш	Ходим билан иш берувчи ўртасидаги келишувга биноан меҳнат шартномаси огоҳлантириш муддати тугамасдан олдин (муружаат қилинган кундан бошлаб) бекор қилиниши мумкин (МК 99-моддасининг иккинчи қисми)	Келишув шакли Меҳнат кодекси билан белгиланган эмас. Бироқ ёзма келишувни тузиш тавсия қилинади, унда тарафларнинг ўзлари меҳнат шартномасини бекор қилиш санасини белгилайдилар. Иккала тараф ушбу ҳужжатни ўз имзолари билан тасдиқлаб, улар келишувга эришганликларини яна бир марта тасдиқлайдилар
Асос шакли	Ўз хоҳишига кўра меҳнат шартномасини бекор қилиш тўғрисидаги ариза (ташаббус) ходимнинг ихтиёрий хоҳиш-иродаси бўлиши керак, чунки бундай ариза берилиши ҳар доим ҳам ходимнинг меҳнат муносабатларини бекор қилишни амалда хоҳлаши бўлавермайд	Тузилган келишув
Меҳнат шартномасини бекор қилиш тўғрисида буйруқ	Меҳнат шартномасини ходимнинг ташаббуси билан бекор қилиш тўғрисида эркин шаклдаги буйруқ чиқарилади (МКнинг 99-моддаси)	Меҳнат шартномасини тарафларнинг келишувига кўра бекор қилиш тўғрисида эркин шаклдаги буйруқ чиқарилади (МК 97-моддасининг 1-банди)
Меҳнат шартномасини бекор қилиш хоҳишидан воз кечиш имконияти	Меҳнат шартномасини бекор қилиш тўғрисидаги огоҳлантириш муддати тугашига қадар ходим исталган вақтда ўз аризасини бир тарафлама тартибда қайтариб олиш ҳуқуқига эгадир (МК 99-моддасининг учинчи қисми)	Меҳнат муносабатларини бекор қилиш тўғрисидаги келишувдан бир тарафлама тартибда «воз кечиш» мумкин эмас. Бундай келишувни ходим ва иш берувчининг ўзаро розилиги билан бекор қилиш мумкин. Иш берувчи рад этган тақдирда меҳнат шартномаси келишувда кўрсатилган муддатда бекор қилинади

Кўпчилик ходимлар меҳнат шартномасини бекор қилишга доир ушбу икки асосни фарқламайдилар ва уларни чалкаштирадilar, кейин эса турли инстанцияларга муружаат қиладилар. Амалиётнинг кўрсатишича, ходим тарафларнинг келишуви бўйича меҳнат шартномасини бекор қилишга қуйдаги ҳолларда розилик беради:

- интизомий қилмиш учун иш берувчининг ташаббусига кўра ишдан бўшатишга йўл қўймаслик учун;
- иш берувчининг амалда исботлаш

мушкул бўлган бир қадар руҳий босими остида.

Иш берувчи эса ходимга бундай келишув тузишни таклиф этаркан, кўпинча ёқмайдиган ходимдан ҳолос бўлиш ёки ташкилотда штатларни қисқартиришнинг ҳақиқий сабабини беркитиш хоҳишидан келиб чиқади.

Бироқ назорат қилиш органлари бундай ҳаракатларни аниқлаганда ходимларни ижтимоий ҳимоя қилиш мақсадида ҳуқуқбўзарликларни барта-раф этишни талаб қилишга ҳақлилар.

ИШДАН ЎЗИМ БЎШАЙМАН

Агар ходим ўз мажбуриятларини бир марта қўпол равишда бузганидан кейин ишдан ўз хоҳиши бўйича бўшаш тўғрисида ариза ёзган бўлса, у ўз мажбуриятларини бузганлик учун ишдан бўшатиш мумкинми?

— Иш берувчининг ташаббусига кўра ходимга нисбатан Меҳнат кодекси (МК) 100-моддаси иккинчи қисмининг 4-бандига кўра ходимнинг ўз меҳнат вазифаларини бир марта қўпол равишда бузганлиги учун иш берувчининг меҳнат шартномасини ходимнинг ташаббусига кўра бекор қилиш тўғрисида огоҳлантириши икки ҳафталик муддат вақтида меҳнат шартномасини бекор қилиш тартибдаги интизомий жазони қўллаш

бўйича бирор-бир чекловлар Меҳнат кодексига белгиланмаган.

Шу тариқа, иш берувчи ходимга нисбатан иш берувчининг ташаббусига кўра меҳнат шартномасини бекор қилиш тартибда интизомий жазо чораларини қўллашга ҳам (МК 100-моддаси иккинчи қисмининг 4-банди), уни ўз хоҳиши бўйича ишдан бўшатишга (МКнинг 99-моддаси) ҳам ҳақлидир.

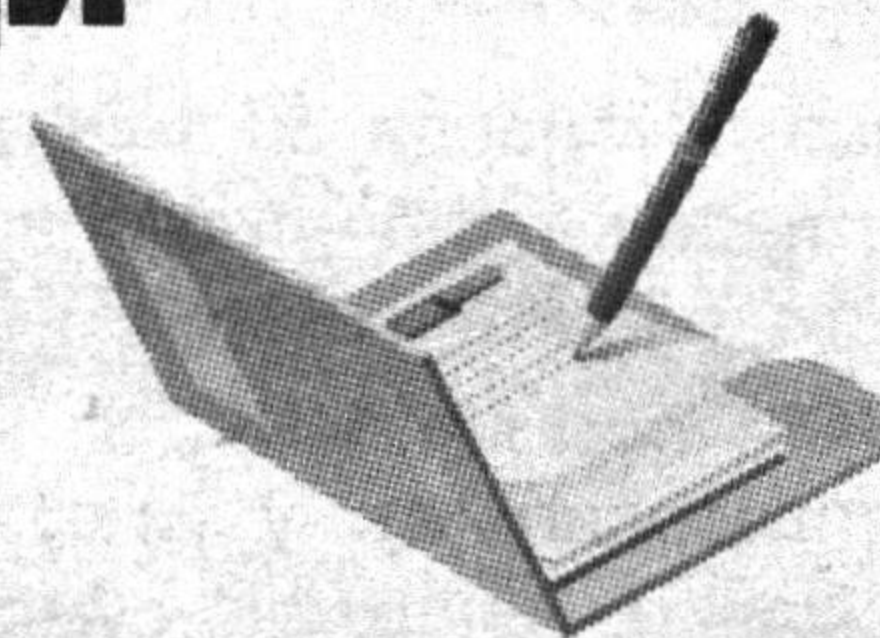

Абдусалом РИСКУЛЛАЕВ, эксперт-юристимиз.

Меҳнат шартномаси реквизитларига ходимнинг СТИР ва ШЖБПХ рақамини қўйиш керакми? Ўриндошлик бўйича ишга қабул қилаётганда ходим мазкур ҳужжатларни тақдим этиши шартми?

Б.Муллахонов,
кадрлар бўлими инспектори.

НУСХАЛАРИ КИФОЯ ҚИЛАДИ

— Ҳозирги вақтда амалиётда меҳнат шартномаларининг ўзида баъзан СТИР (солиқ тўловчининг идентификация рақами) ва ШЖБПХ (шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварағи) кўрсатилади, бироқ, одатда, ходимлар, шу жумладан ўриндошлар ҳам, иш берувчига ушбу ҳужжатларнинг кўчирма нусхаларини тақдим этадилар.

Солиқ кодексининг 78 моддасига мувофиқ солиқ тўловчининг идентификация рақами қуйидагиларда албатта ёзиб қўйилиши керак:

юридик ва жисмоний шахсларнинг давлат рўйхатидан ўтказилганлиги тўғрисидаги гувоҳномада, рўйхатдан ўтказиш давлат солиқ хизмати органларида ва давлат статистика органларида уларни ҳисобга қўйиш билан бир вақтда амалга оширилади;

фаолиятнинг айрим турлари билан шуғулланишга доир лицензиясида;

чеклардан ташқари, пул билан ҳисоб-китоб қилинадиган тўлов ҳужжатларида, шунингдек уларнинг электрон шаклида;

давлат солиқ хизмати органларига тақдим этиладиган молиявий ва солиқ ҳисоботи ҳужжатларида;

юридик ва жисмоний шахслар томонидан тузиладиган хўжалик, фуқаролик-ҳуқуқий ҳамда меҳнат шартномаларида;

юридик шахслар ва яқка тартибдаги тадбиркорлар битимлар тузганлигини белгиловчи ёки тасдиқловчи ҳужжатларда, шу жумладан ҳисобварақ-фактуралар ҳамда транспорт ҳужжатларида;

юридик шахслар ва яқка тартибдаги тадбиркорларда қиймат ифодасига эга бўлган молиявий, мулкӣ ҳамда бошқа мажбуриятлар юзага келганлигини, шунингдек уларнинг бажарилишини белгиловчи ёки тасдиқловчи ҳужжатларда.

Иш берувчилар томонидан

фуқароларнинг шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварақларига мажбурий бадалларни қўйиш ва тўлаш тартиби тўғрисидаги низомга (МВ, ДСҚ ва МБ бошқарувининг АВ томонидан 6.10.2005 йилда 1515-сон билан рўйхатдан ўтказилган қарори билан тасдиқланган) кўра меҳнат фаолиятини меҳнат шартномалари бўйича амалга ошираётган фуқаролар (улар жумласига ишловчи пенсионерлар, ўриндошлар ҳам кирди), шунингдек фуқаролик-ҳуқуқий шартномалар бўйича ишларни бажарадиган фуқаролар, агар ушбу ходимлардан қонунга мувофиқ жисмоний шахслардан олинандиган даромад солиғи ушланса, жамғариб бориладиган пенсия тўловларини олувчилар сифатида жамғариб бориладиган пенсия тизимининг мажбурий иштирокчилари ҳисобланадилар.

Иш берувчи юридик шахслар ўз ходимларининг ШЖБПХга, мазкур юридик шахс ходим учун асосий иш жойи ҳисобланиши ёки у ўриндошлик ёхуд фуқаролик-ҳуқуқий шартнома бўйича ишлашидан қатъи назар, мажбурий бадаллар киритишга мажбурдир.

Жамғариб бориладиган пенсия тизимида шахсий ҳисобда турган (ШЖБПХ ва жамғариб бориладиган пенсия дафтарчасига эга бўлган) фуқаролар иш берувчи билан меҳнат шартномасини тузиш чоғида, бунга ўриндошлик ёки фуқаролик-ҳуқуқий шартномаси шартларида тузишлар ҳам кирази, иш берувчига ўз ШЖБПХлари тўғрисида маълумотларни тақдим этадилар.

Ленара ХИКМАТОВА,
юрист.

ЭЪЛОНЛАР

СОТИШ

Ташкилот фойдаланишда бўлган, яхши ҳолатдаги папка-регистрларни арзон нархда сотади. Тўлов – исталган шаклда. Тел. 185-91-83.

ЮРИДИК ХИЗМАТЛАР

Адвокат. Юридик хизмат кўрсатиш, маслаҳатлар. Тел. (+998 93) 585-23-65.

Кўчмас мулк бўйича юрист маслаҳатлари. Кадастр*. Тел. 346-16-89.

ADVOKAT ELITE. Судларда вакиллик қилиш. Корхоналар, ваколатхоналарни рўйхатдан ўтказиш, қайта ташкил этиш ва уларга юридик хизмат кўрсатиш*. Тел.: 281-52-39, 346-16-89.

АУДИТОРЛИК ХИЗМАТЛАРИ

Аудиторлик, бухгалтерия хизматлари*. Тел. (+998 90) 370-63-06.

ХИЗМАТЛАР

1С: 7.7 Бухгалтерияга ўқитиш ва ўрнатиш. Тел. (+998 94) 608-79-81.

Иш ҳужжатларини муқовалаш. Тел.: 556-61-31, 974-54-03.

Архитектура лойиҳалари ва дизайн*. Тел.: (+998 91) 162-60-17.

Картрижларни тўлдириш. UzKART, ОН-ЛАЙН терминаллар жойига чиқиш билан. Тел.: 235-19-91, 171-99-28, 162-34-55. www.likan.uz

Ташкилотлар учун компьютер ва маиший техникани ҳисобдан чиқариш учун ҳужжатларни тайёрлаш. Тўлов исталган шаклда. Тел.: 236-76-46, 233-74-95, 233-17-56.

*Хизматлар лицензияланган. Товар сертификатланган.

ҚАБРИСТОН ЎҒРИЛАРИНИ... ЛОТЕРЕЯ БИЛЕТИ ФОШ ЭТДИ

Ҳозир кўчаларимизда нима кўп – хусусий машина кўп. Ёшлар яқин-яқинларгача шахсий автомобиль соҳиби бўлишнинг қонуний усулларида бири ютуқ чиққан лотерея билетини сотиб олиш бўлганлигига ишонмайдилар ҳам.

Одамни ҳам сескантирадиган, ҳам ўйлантирадиган бу воқеа ҳақида бундан 40-45 йиллар муқаддам газеталарда ҳам ёзишган.

Ўша пайтларда 30 тийинли лотерея билетлари кўпайиб чиқариш эди. Аммо бу лотереялар бўйича автомобиль ютиш ҳоллари жуда кам учрарди. Ютуққа озгина миқдордаги пул-у уй-рўзгор ашёлари чиқарди. Айниқса 1 сўмлик ютуқ кўп бўларди. Лотерея билетининг аксариятига, гапнинг рости, ҳеч нарса чиқмасди. Лекин ўша вақтларда ҳам бирор-бир ютуқ чиқиши эҳтимолига ишончи баланд одамлар оз эмасди. Тиражи ҳадемай ўйналадиган лотерея билетларини камёб товарлар харид қилувчиларга зўрлаб тиқиштиришар эди. Лотерея билетларини сотиб олишга мажбурлаш ҳоллари ҳам йўқ эмасди. Машҳур «Бриллиант кўл» фильмидаги Нонна Мордюкова ижро этган уй бошқарувчиси эсингиздами, у кўп қаватли уйда яшайдиганларни сув ва газни ўчиртириб қўйиш таҳдиди билан лотерея билетларидан бир пачка-бир пачка олишга мажбурларди.

Айни бир вақтда шундай одамлар ҳам бор эдики, уларни лотерея билети сотиб олишга мажбурлаш ёки унатишнинг ҳожати ҳам йўқ эди. Шахсан мен тузукроқ ютуқ чиқиш умидида пачкалаб лотерея сотиб олишга одатланган кишиларни билман. Аксарият ҳолларда лотерея ўйини қондаси учун одатий ҳол рўй берар, бинобарин ҳеч қандай ютуқ чиқмасди. 100 та лотерея билетидан 2-3 тасигагина 1 сўмлик ютуқ чиқарди, холос. Чинакам омади кулганларнинг лотереясига велосипед, музлатгич, кир ювиш машинаси, ҳатто автомобиль чиқарди.

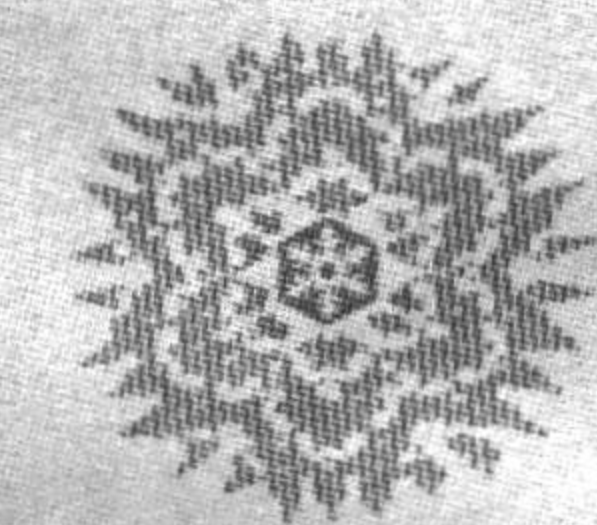
Ўша кезлари 30 сўм ҳазилакам пул эмасди, шу сабабли ҳам лотерея билетини пачкаси билан сотиб олишга унча-мунча одамнинг қурби етмасди. Баъзида бир неча одам, айтилиқ, қариндош-уруғлар, яқин дўстлар, ҳамкасабалар

ўзаро пул тўплаб, мабодо ютуқ чиқса, унинг қийматини 30 сўмга қўшган улушига қараб ҳаммага тенг тақсимлар эдилар. Ўша кезлари лотереяга чиққан буюм ютуғи пулини ҳам омонат кассанинг ўзида олиш мумкин эди.

Битта цехда ишлайдиган бир неча аёл ҳам шу таҳлид йўл туттишганди. Улар пул тўплаб, лотерея билети сотиб олишган бўлиб, қўшган улушга мувофиқ равишда умумий суммани ўзаро тақсимлаб олишга келишишган эди. Тўлаган пулига қараб баъзилар 10 та, бошқалар эса 1 та лотерея соҳиби бўлганди. Бир дафтар тутиб, унга лотерея билети номерини ва шу билет соҳибасининг фамилиясини ёзиб қўйишган.

Ниҳоят, орзиқиб кутилган кун келиб, газеталарда ютуқ чиққан билетлар жадвали эълон қилинган. Дафтардаги ёзув бўйича текширишса, В. деган ишчининг қўлидаги ягона лотерея билетига шу тиражда ўйналган биттагина катта ютуқ – «Москвич» автомобили чиқибди! Кувончи ичига сиғмаган аёллар бир-бирларини табриклай кетишган ва В.дан эртага омадли лотерея билетини келтиришни сўрашган.

Эртаси куни кутилмаган воқеа содир бўлган. В. билетни сира тополмадим деб айтган. Бошқалар «Тополмадим деганинг нимаси?! Сен фирромлик қиялпсан, келишувимизни бузиб, машинани ўзингники қилиб олмоқчисан», – дея унга ўшқира кетишган. Бечора жувон ўкириб йиғлаб юборган. Ҳақиқатан ҳам билетни қаерга қўйганлигини эслаб олмаётганини айтиб, келаси шанба куни бутун квартирасини остин-устин қилиб бўлса ҳам, уни қидириб топишга ваъда берган, ҳамкасабаларини ҳам қидирувда иштирок этишга чорлаган.

НОВОГОДНИЙ
ВЫПУСК

ТИРАЖ ВЫИГРЫШЕЙ
СОСТОИТСЯ

25 ДЕКАБРЯ
1970 ГОДА

Шанба куни учта аёл В.нинг бутун уйини эринмай текшириб чиқишган, аммо билет топилмаган. Душанба куни аламзада аёллар яна В.га таъна қилишган, билетни жўрттага яшириб қўйган деган фикрда туриб олишган. В. ўқинган кўйи айбловни рад этса-да, билет топилмаганлиги сабабини изоҳлай олмаган. Бирдан гапи чала қолиб, «Нахотки ўша ерда бўлса-я!» деб юборган.

Гап шундаки, бир пачка лотерея билети сотиб олинганидан ҳеч қанча ўтмай, тўсатдан В.нинг турмуш ўртоғи вафот этган. У лотерея олинган куни уйига қайтгач, билетни жавонда турган қайсидир костюмнинг чўнтагига тикқан эди. Тасодифни қарангки, эри қўққисдан вафот этгач, уни ана шу костюмда дафн этишган.

Аёллар маюс тортишди. Уларнинг ҳар бири ютуқ чиққан лотерея билетидан 1000 сўмдан ҳам кўпроқ пул олиш имкониятидан маҳрум бўлишган эди – ўша кезлари бу озмунча пул эмасди. Шунда ҳеч нарсадан тап тортмаслиги билан ажралиб турувчи шаддод бир аёл ҳаммамиз мазорга бориб, қабрни очиш ва марҳумнинг чўнтагидан омадли лотерея билетини чиқариб олиш учун ишчи ёлласак-чи деб тақлиф этди. Аввалига телбанамо туюлган бу тақлиф ғала-ғовур билан муҳокама этилгач, бошқа илож йўқлигидан шундай қилишга рози бўлишди.

Манфаатдор аёллар бир гуруҳ бўлиб, баъзиларининг эрлари ҳамроҳлигида қабристонга қараб йўл олишди. Қабристон мутасаддисини кўп синалган одатий усул, яъни чўнтакни кенгрок очиш йўли билан кўндиришди. У ишчиларга ўзига хос эксгумация ўтказиш учун рухсат берди. Қўлида юрак дорисини ушлаб олган бечора В. чеккароқда, бир ҳолатда турарди. Тобут чиқариб олиниши ва очилишини кутаётган бошқа аёлларнинг ҳам аҳволи яхши эмасди. Ниҳоят қабр очилди, бироқ унда... тобут йўқ эди.

Буёғига иш қонуний йўл билан давом этди. Тобут ва марҳум қаёққа гум қилинганлигини милиция аниқлашга тушди. Турмуш ўртоғидан жудо бўлган бечора аёл нима деб ўйлашни ҳам билмасди ҳатто. Милицияхонада ундан эрини қай тартибда, қандай кийимда дафн этганлигини сўраб-суриштиришди. У бор гапни айтиб берди, фотосуратларни ҳам кўрсатди. Аввалига бу ҳам жумбоқни ечишга ёрдам бермади. Милиция ходимлари қабрни очишга ундаган сабабни билгач, барча почта бўлимлари ва омонат

кассаларни бирма-бир айланиб чиқиб, ютуқ чиққан билет ҳали тақдим этилмаганлигини аниқладилар. Ана шунда улар айна шу номерли лотерея тақдим этишса, тақдим этувчига билдирмаган ҳолда милицияга хабар қилишни тайинлашди.

Тез орада омонат кассалардан бирдан ўша – ҳаммани қизиқтираётган билет олиб келинганлигини хабар қилишди. Ютуқ чиққан билетларни одатда узоқ текширишарди. Милиция қабрдан чиққан билетни тақдим этган шахсни қўлга олди. Нима бўлаётганини яхши тушунмай, ниҳоятда қўрқиб кетган бу одам лотерея билети яқинда воситачилик дўконидан сотиб олган костюм чўнтагидан чиққанини айтди.

У айтган воситачилик дўконига ҳақиқатан ҳам икки ҳафта муқаддам сотиш учун шу костюмни шими билан келтиришган экан. Товар топширилаётганда паспорт тақдим этилгани учун ҳам терговчилар кийимни топширган шахснинг фамилияси ва яшаш манзилини билиб олдилар.

Шундан кейин тергов воқеага ойдинлик киритиб, қабристонда майитларни таловчилик билан шуғулланиб келган каззоблар гуруҳини аниқлади. Бу гуруҳ ким қандай кийимда дафн этилганлигини кузатар, яхши кийинтирилган марҳумлар дафн этилган қабрларни кечаси келиб очиб, тобутларни қабристон худудидан олиб чиқиб кетишар экан. Кийимини ечиб олиб, воситачилик дўконига топширишар, тобутларни эса сотувга чиқаришар экан. Майитларни ваҳшийларча бўлаклаб, емиш тариқасида ҳайвонларга юборишар экан...

Бу ваҳшийларнинг ҳаммаси ҳибсга олиниб, судга берилди. Балки ана шу воқеадан кейин (эҳтимол улкан мамлакатнинг бошқа жойларида ҳам шундай бўлгандир) марҳумни дафн этишдан олдин унга кийдириладиган янги кийимнинг орт тарафини кесиб қўйиш одатга киргандир.

Лотерея билетини эса суддан кейин эгаларига қайтаришди. Аёллар мақола бошидан айтилганидек, ютуқнинг пулини ўзаро бўлиб олишди. Дугоналари олдида юзи ёруғ бўлган бева аёл ҳам ўз улушини олганидан кейин ҳам эрининг... жасадсиз қабрига зиёратга боришда давом этди.

Ольга МАРШАНСКАЯ,
Адлия вазирлиги ҳузуридаги
Республика суд экспертизаси
марказининг давлат суд эксперти.

Иқтисодий-ҳуқуқий газета

НОРМА МАСЛАХАТЧИ

ҲУҚУҚ
СОЛИҚЛАР
БУХГАЛТЕРИЯ

ТАБСИСЧИ "Norma Hamkor" МЧЖ

Газета 2006 йил 26 декабрда
Ўзбекистон Матбуот ва ахборот
агентлигида рўйхатга олинди.
Рўйхат рақами 0074.

БОШ МУҲАРРИР
ФАРҲОД ҚУРБОНБОВ
ТАҲРИРИЯТ МАНЗИЛИ:
100105, Тошкент ш.,
Миробод тумани,
Таллимаржон кўч., 1/1,
Таҳририят тел. 283-44-27
Обуна бўлими тел. 200-00-30
E-mail: gazeta@norma.uz,
normapress@mail.ru,
www.norma.uz
Нашр учун масъул:
Нодир Алимов

Муаллифлар фикри доим ҳам таҳририят нуқтаи назарига мос келмавермайдиган.
Таҳририят муштарийлар билан ёзишиб туриш имкониятига эга эмас.

«Норма маслаҳатчи»да эълон қилинган материалларни тўлиқ ёки қисман кўчириб босиш, электрон ва бошқа манбаларда қўлайитириш, тарқатишга фақат «Норма» газеталари бирлашган таҳририяти МЧЖ билан тузилган шартнома асосида йўл қўйилади.

Газета ношир – "Norma" МЧЖнинг компьютер базасида терилди ва саҳифаланди
(Тошкент ш., Миробод тумани, Таллимаржон кўч., 1/1).
Индекс – 186 Буюртма 1295 Агад 2115. Баҳоси келишилган нархда
Газета А3 ҳажмида, 2 шартли босма табақда чоп этилди.

Газета 2013 йил 2 декабрда соат 18.00 да топширилди.

ISSN 2010-5223